

בלבבי

אפיקומן

הויה-אמונה

תענוג

רצון

יחידה שבנפש

בלבבי משכן אבנה

השיעורים של הרב זמינים ב"קול הלשון"

073.295.1245 | ישראל | 718.521.5231 USA

א | בלבבי | אפיקומן- הויה-זאמונה, תענוג, רצון, יחידה שבנפש

אפיקומן | הויה-אמונה _____ ב

אפיקומן | תענוג _____ ז

אפיקומן | רצון _____ לא

אפיקומן | יחידה שבנפש _____ מה

אפיקומן | הויה-אמונה

סיכום קצר וחלקי

מתבררים כאן בשיעור שורשי ב' הכוחות שמתגלים במצוות הלילה - האכילה והדיבור שבפה ותיקונם, והיאך נוגעים המצוות הללו בכלל ואכילת אפיקומן בפרט, בשורש השורשים - גילוי עצם ההויה ובכח האמונה בהויה.

א. חלוקת המצה לשנים רמוז במצה שמלשון "מצה ומריבה", החלק הקטן בבחינת 'לחם עוני' שדרכו של עני בפרוסה ואכילתו רעבון, וזהו ה"מיכלא דאסוותא" שבמצה, אבל אפיקומן הוא "מיכלא דמהימנותא" שאור האמונה הופך את החלקים להויה אחת והוא בבחינת אכילת עשיר שנאכל על השובע.

ב. בפרטות, הה' שבמצה מורכבת מו' שזה האפיקומן ומדל"ת שזה החלק הקטן של הדלות ובאכילת אפיקומן הה' מצטרפת, ובהרחבה יותר כל מהות ההגדה לגלות שאוגדים את האחד השורשי עם הד' - ד' קושיות, ד' בנים, ד' כוסות - שזה תיקון הה' וזה נעשה בהגדה ע"י הפה-סח של אגידת ה' מוצאות הפה שהם שורש הדיבור של הכ"ב אותיות.

ג. אפיקומן דקרוב פסח הוא גילוי ה'אנכי יוצא בתוך מצרים' בפסח שנאכל במצרים, - גילוי עצם הויתו ית' מכח ההויה שבנפש, והאפיקומן דמצה מקביל למצה שהוציאו ממצרים - גילוי האמונה בהויה שזהו אור האמונה שהם עומדים לצאת ממצרים.

ד. כל האכילות הם בבחינת 'על הלחם לבדו יחיה האדם' אכילת רעבון שמשורש עץ הדעת אבל אכילת אפיקומן היא מעין אכילה מעץ החיים שמתגלה בה "מוצא פי ה'" ש'צפון' במאכל, ושלימות הגילוי כשהדבר ה' מתאחד עם ה'טעם מצה' שנמשך אחר האכילה בבחינת מן.

נמצאים בתוך ה'שלושים יום קודם החג', - עיקר התמצית של ליל הסדר הוא אפיקומן - בזמן שהבית קיים הפסח היה נאכל באחרונה על השובע, וכשאין הבית קיים מתקיים זכר לדבר במצה שנאכלת באחרונה.

חלוקת המצה לשני חלקים מכח ה'מצה ומריבה' שבמצה

מתחילה המצה היא שלימה, והיא נחלקת לשני חלקים, לחלק קטן וחלק גדול, החלק הקטן נשאר בקערה ואת החלק הגדול משאירים ל'צפון' לאכילת אפיקומן, וכמו שהרחיבו רבותינו שהאפיקומן הוא במדרגה של 'צפון', הוא דבר נעלם, דבר נסתר, והוא מעין הסעודה דלעתיד לבוא שבמדרגת "אור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא", והשורש של השתיה של הארבע כוסות הוא היין המשומר בענביו מששת ימי בראשית שבסעודה דלעת"ל.

וא"כ, המצה נחלקת לשני חלקים, לחלק קטן וחלק גדול, וכידוע עד מאד הדבר רמוז במילה מצה עצמה שמצה היא מלשון 'מצה ומריבה'.

שורש התיבה של מצה שהוא המ'-'צ' זה הפנימיות של המצה מלשון **מציאות**, גילוי של ה'מצוי האחד' - הוא יתברך שמו ואין בלתו.

והה' שבמצה נחלקת לשני חלקים, שהרי באחד מהאופנים של הה' היא מורכבת מהאותיות ו' וד' ומצד כך המצה נחלקת חלקה בצורת ד' וחלקה בצורה ו', החלק הקטן בצורת דל"ת מלשון דלה ועניה והוא הנשאר בקערה שזהו ה'לחם עוני', והחלק הגדול יותר שהוא בצורת ו' הוא הצפון, הוא האפיקומן. - אלה הם יסוד דברי רבותינו כידוע עד מאד.

התפשטות אור האמונה

ובעומק, כמו שהוזכר המצה היא מלשון **מציאות**, יש לנו הכרה במציאותו יתברך שמו מכח ההויה שבנפש שזהו 'ניצוץ בורא בנברא' שמכיר כביכול את הויתו יתברך שמו וזהו השורש של המצה, זהו הגילוי של המצה - "אנכי יוצא בתוך ארץ מצרים" ו'יוצא' כלומר - שמתגלה עצם המציאות, זהו המדרגה העליונה.

אבל למטה מכך מתפשט אור האמונה ועל שם כן המצה נקראת בלשון חז"ל 'מיכלא דמהימנותא', זהו מקום הגילוי של האמונה.

ועיקר הגילוי של 'מיכלא דמהימנותא' זה מתגלה במדרגת האפיקומן שיש בו אותיות אמן ואותיות אומן, ורבותינו אומרים שהמילה אפיקומן מורכבת מהאותיות אפי-קומן, ו-אפי זה בגימטריה אמן שזה הגימטריה של שם הוי"ה ואדנות, וחצי השני של המילה אפי-קומן היא בגימטריה ים סוף שזה המדרגה של שביעי של פסח ששם נאמר "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", - כך הרחיב ה"ברית כהונת עולם".

אור האמונה שבאפיקומן שמצרף חזרה את ב' החלקים

אבל מכל מקום, האור שמתגלה במדרגת המצה שנחלקת לשני חלקים זהו בבחינת פירור של המצה, פיזור של המצה, זהו החלוקה של המצה שנחלקת לשני חלקים, וראשית בדרך רמז - המילה אפיקומן עצמה היא בגימטריה רפ"ז - שורש פזר מלשון פיזור, ובעומק, זהו בגימטריה פור עם הכולל, וכלשון הגמ' במגילה 'מיסמך גאולה לגאולה', כלומר - שהסיפא של ימי הפורים שהוא הפור הוא בגימטריה אפיקומן, וכמו שבפור - "הפיל פור הוא הגורל לפני המן" מוכרח שיהא בכל גורל שני צדדים שזה ה'הפיל פור', ההארה הזו נחלקת במצה לשני חלקים - זה האפיקומן, - היינו הך - וע"ז חל בעומק של הדבר ההארה של אור האמונה שמתגלה באפיקומן, מעין מה שנאמר במלחמת עמלק אצל משה "ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש", שכנגד עמלק שהוא בגימטריה ספק כידוע עד מאד, ההיפך של הדבר הוא אמונה, - כאשר הספק חל באמונה עצמה זה גדר של 'מאמין ואינו מאמין' אבל מצד תפיסת האמונה היא ההיפך של מציאות הספק. וזה האור שמתגלה בסיפא של ימי הפסח בשביעי של פסח - "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" בקריעת ים סוף, אבל השורש של אותו אמונה מתגלה בעיקר באפיקומן, שיש כאן את שני החלקים שנחלקים ומכח אור האמונה שמאיר חוזרים ומצרפים אותם.

ולהבין בעומק - "חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים והמשפטים וכו' אף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", כלומר - יש מציאות של ראשית ויש מציאות של אחרית, והחכם שהוא רואה את הנולד, אצלו הראשית והאחרית שוים אהדדי בבחינת 'סוף מעשה במחשבה תחילה', זה כחו של חכם הרואה את הנולד שהוא רואה את האחרית, וא"כ כשמסודר בתחילת ההגדה 'כנגד ארבעה בנים דיברה תורה אחד חכם וכו' - מראים לו לחכם

שהוא בבחינת רואה את הנולד מה האחרית של כל סדר הלילה, זהו ה"אף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" שהסיפא של הדבר הוא האפיקומן.

וא"כ, יש את המצה שבהתחלה שהיא הד' ויש את המצה שבסוף שהיא הו' וביחד הם נעשים דו כידוע עד מאד שזהו שנים המצטרפים, כלומר - אכילת אפיקומן אין גידרה רק שאוכלים את החצי הנשאר שזה החצי הגדול שאוכלים אותו לבסוף, אלא אכילת אפיקומן היא צירוף של האכילה של החלק הראשון שנשאר בקערה עם החלק האחרון שאוכלים באפיקומן, - זה ההארה של אפיקומן.

וזוהי ההארה של מדרגת הדבר שמה שנראה בתחילת הלילה שמתחילים את ליל פסח בחלוקת המצה שזה בבחינת מצה ומריבה, - ב'ספק' שבמצה, - ב'פלוגתא' שבמצה, וא"כ זה נראה מציאות של נבדלות, נפרדות בבחינת - פזר - פזר כמו שהוזכר, אבל כשמגיע האחרית שהוא האור של האפיקומן, מאיר האור של האמונה שבאפיקומן, האור של האמונה שבמצה שהיא 'מיכלא דמהימנותא' ועל ידי כן מצטרפים שני החלקים יחד והופכים להיות מציאות של אחד, - זה שלימות ההארה של תיקון ה'מצה ומריבה' ששני החלקים הופכים להיות הויה אחת.

והרי זה היה הקלקול שבמי מריבה - "יען לא האמנם בי להקדישני לעיני בני ישראל", אבל במצה, ע"י אכילת אפיקומן נתקן ה'מצה ומריבה', נתקן הפירוד ונעשה מציאות של אחד מכח אור האמונה שמתגלה במצה.

עומק מה שאוגדים את הה' שבמצה שזה מהות ה'הגדה' של פסח

וביתר עומק - כמו שהוזכר האכילה של האפיקומן היא התמצית של ליל הסדר והיא הנקראת 'צפון', וכמו שהרחיבו רבותינו ש'צפון' זה לא רק הגדרה חיצונית שמצפינים את המצה אלא זה גילוי של המהות הפנימית שהוא ה"אור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא" שבסיפא של הלילה מאיר בו האור שהוא צפון לצדיקים לעתיד לבוא.

והשורש הזה מאיר באחרית הימים - "בא חבקוק והעמידן על אחת 'וצדיק באמונתו יחיה'", ואשר על כן, במקביל לכך המציאות של האור שמתגלה בסיפא של הלילה זה ה'בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה'.

זה האור של האמונה שבוקע מפנימיות מציאות המצה, - עד הסיפא של ליל הסדר אנחנו נמצאים במדרגה של 'מצה ומריבה', אבל בסיפא של ליל הסדר הה' מצטרפת אהדדי בשני חלקיה.

והעומק שבדברים - יש אגדה בא' שזה מתגלה בסוכות - במחלוקת של חכמים ורבי יהודה אם לולב בעי אגד או לא בעי אגד, האם אגד הוא מדין הידור או מדין חיוב, אבל שם מתגלה מדרגה של אגד - "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם" - זה ההארה של סוכות, אבל ההגדה של פסח היא בה' - אוגדים את הה' שזה הה' שבמצה כמו שהוזכר שבחיזוניות יש את ה'מצה ומריבה' שמתגלה בה' שהיא נבדלת לשני חלקים, אבל מצד התיקון זה ההארה של הגילוי של הה', התיקון של הה'.

והרי המהר"ל הרחיב בספר 'נצח ישראל' ועוד שיש גאל ויש גלה וההבדל בין גאל לגלה שהגלה הוא בה' והגאל הוא בא', וא"כ, כאשר מתגלה ההגדה של פסח היא אוגדת את הה' של הגלה', את הה' של הגלות, זה עומק ההארה של אמירת ההגדה.

הרי מתחילת ההגדה אנחנו פותחים בארבע קושיות ב'מה נשתנה', ולאחר מכן ממשיכים ב'כנגד ארבעה בנים דיברה תורה' וכמו כן יש את הארבע כוסות שמתחילים מהקידוש וממשיכים כל הלילה, וברור הדבר - הגילוי של הארבע כמו שמרחיב המהר"ל הוא גילוי של בחינת 'ארבע כנפות הארץ' שזה מקום הפיזור, ומתגלה השורש של מציאות הארבע שהוא האחד שמחבר את הארבע שהם נהיים חמשה, זה שורש התיקון של הה', זהו 'הגדה של פסח', היא אוגדת את הה', זה מהות ההגדה של פסח.

ולכן דייקא נאמר ש'היו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה' - "חייב אדם לספר ביציאת מצרים כל הלילה", ולהבין עמוק מהו הסיפור ביציאת מצרים - יש כ"ב אותיות שהגילוי שלהם מתגלה במתן תורה, שם הוא עיקר מקום גילויים, אבל בפסח שהוא מלשון פה-סח כידוע, מתגלה השורש של הדיבור - לא ההתפרטות שבדיבור אלא השורש שלו, והשורש של הדיבור הוא בבחינת ה' מוצאות הפה, זה ההגדה של פסח, - אוגדים את הה' שבמציאות הדיבור ושם הדיבור הוא במדרגה של "האמנתי כי אדבר", ההגדה אוגדת את ה' מוצאות הפה - זוהי פנימיות ההגדה, זה ההבחנה של ההגדה מהצד העליון שהיא אוגדת ומאחדת את כל הה' חלקים.

מדרגת לחם עוני שבמצה ומדרגת העשירות שבאפיקומן

ובעומק יותר – הגמ' הרי דורשת את מה שנאמר בלשון הפסוק 'לחם עוני' בכמה טעמים למה המצה נקראת 'לחם עוני', ושני הטעמים היסודיים שמבואר בגמ' – הטעם התחתון הוא – "מה עני דרכו בפרוסה", והטעם העליון הוא "לחם שעונים עליו דברים הרבה", להבין עמוק – ויסוד הדברים מבואר בדברי רבותינו בהרחבה – יש בכללות ממש הגדרה של מצה שהיא נקראת 'לחם עוני' ויש מצה שהיא בגדר לחם עשיר שזהו מצה עשירה שנילושה במי פירות.

המצה שאנחנו אוכלים כל ליל הסדר היא מצה של "לחם עוני" בבחינת "דרכו של עני בפרוסה" שנאכל דייקא באופן של עוני במה שמשברים את המצה לשני חלקים, החלק התחתון שהוא הדל"ת כמו שהוזכר הוא בבחינת 'דלה ועניה' – זהו ה'לחם עוני' – 'דרכו של עני בפרוסה' כלומר, שלא רק שמחלקים את המצה לשני חלקים אלא הוא אוכל את החלק הקטן שבמצה שזה הדל"ת בבחינת דלה ועניה, לחם עוני.

אבל המצה שאוכלים באחרונה כמו שהורחב ברבותינו – יש בשל"ה ועוד – שהרי יש דין לאכול את המצה שנאכל באחרונה על השובע, – לא 'אכילה גסה' אבל צריך לאכול אותה על השובע, ועומק הדבר שהיא נאכלת על השובע – יסודה ב'לחם עשיר' ולא ב'לחם עוני', – העני, הדרך שהוא רעב, זו הגדרתו, אבל עשיר דרכו להיות שבע, ולכן כל המצה שאוכלים מהראשית עד המצה האחרונה שהיא האפיקומן היא ההתחלה שבמדרגת 'לחם עוני'.

אבל המצה שאוכלים באחרונה שהוא האפיקומן – כל יסודו הוא מדין 'מצה עשירה' – לא לדינא כמובן באופן שנילושה במי פירות, פשוט שלא – אבל הגדרת הדבר שיסודה הוא מהשובע, מהמקום של מדרגת העשירות.

זה העומק שיש שני גדרי מצה בליל הסדר, גדר אחד של מצה שזה המצה שאוכלים בתחילה – מצה לעצמה והמצה שנאכלת עם המרור שזה מקום המרירות באופן של עני, והמצה שנאכלת באחרונה היא המצה ששייכת למדרגה של עשירות שלכן היא נאכלת על השובע.

גילוי ה'עונים עליו דברים הרבה' שבאפיקומן

ולפי"ז בהבנה בהירה, בהקבלה לשני הטעמים שהוזכרו מדברי הגמ' מדוע המצה נקראת לחם עוני, – המצה הראשונה נקראת 'לחם עוני' מכח 'מה דרכו של עני בפרוסה', זה החלק הראשון של

המצה, והמצה שנאכלת באחרונה שהיא האפיקומן היא מדין 'לחם שעונים עליו דברים הרבה', זה לא מצה של עניות אלא זה מצה של עשירות, ומהו הגדר של 'עונים עליו דברים הרבה'? - אז כפשוטו וודאי, זהו יציאת מצרים שנאמר על המצה, אבל בעומק על איזה מצה נאמר ש'עונים עליו דברים הרבה' - על המצה שנאכלת באחרונה כבר יש "דברים הרבה", אבל המצה שנאכלת בהתחלה עדיין חסר ב"דברים הרבה" כי הרי יש עוד ריבוי אחריה, וא"כ המצה שנאכלת באחרונה - בה בעיקר יש את ההגדרה של 'דברים הרבה' ביתר חידוד.

אבל בהגדרה העמוקה יותר - הרי כמו שהוזכר, יש את ה' מוצאות הפה ויש את הכ"ב אותיות, ה' מוצאות הפה הם השורש של ריבוי האותיות, - זה נקרא "שעונים עליו דברים הרבה" כלומר שמה שעונים עליו דברים הרבה היינו שהמדרגה של הענייה של המצה שאוכלים אותה באחרונה שזה האפיקומן - זהו מצה שעונים עליה מכח מדרגת שורש הדיבור, - הפה-סח שמצד עצם מדרגת הדיבור שהוא שורש כח הדיבור, זה מוגדר כ"עונים עליו דברים הרבה", כלומר - הריבוי של הרבה זהו רב-ה' שהריבוי הוא מה שמרבים עליו את שורש ה' מוצאות הפה וע"י כן נעשה המציאות של מעמקי הדיבור.

מדרגת 'מיכלא דאסוותא' שבמצה ומדרגת 'מיכלא דמהימנותא' שבמצה

זה ההבדל בין שתי המדרגות הידועות שבמצה שמצד אחד המצה נקראת "מיכלא דאסוותא" ומצד שני המצה נקראת "מיכלא דמהימנותא", ובהקבלה למה שהוזכר, הדברים בהירים כשלעצמם - העני הוא חסר, זהו מצה ששוברים אותה בבחינת 'שבר כלי', ומצד כך המצה היא 'מיכלא דאסוותא', מאכל של רפואה, - זה הצד התחתון שבמצה, מצד ה'דרכו של עני בפרוסה'. אבל מהצד העליון של המצה זהו מצה ששייכת ל"נאכלת על השובע" ומצד כך המצה הגדרתה היא "עונים עליו דברים הרבה" כמו שהוזכר, ומצד המדרגה הזו של המצה היא "מיכלא דמהימנותא" כי המאמין הוא העשיר בה"א הידיעה, זה המדרגה של אכילת המצה שבאחרונה, אכילת אפיקומן.

הגילוי במצרים שהיה קודם הגאולה - אור האמונה שהם עומדים לצאת

ולהבין עמוק - הרי יש את השאלה היסודית והידועה שלכאן את עיקר מדרגת המצה הרי אנחנו אוכלים אותה לפני שיצאו בני ישראל, - מחלוקת חכמים ורבי יהודה אם הזמן עד חצות או עד

עלות השחר אבל מה שנוהגים לעיקר ההלכה שאוכלים אותה קודם חצות, והרי בני ישראל יצאו ממצרים אחר חצות, וא"כ נמצא שכל מה שאנחנו אוכלים את המצה לכאן זה קודם זמן הגאולה, - הלא דבר הוא.

רק ביאור הדבר - כשהם יצאו כבר ממצרים, אז כמובן שיש את ה"לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל", אבל בתחילה כאשר היה את ההתגלות בתוך מצרים עצמה - אז היה את הגילוי של אור האמונה שהם עומדים לצאת, זהו האור הפנימי של אכילת האפיקומן.

זה האפיקו-מן שבאפיקומן [וכדיתב' לקמן], - הגמ' (פסחים דף קי"ט ב') מביאה את מחלוקת רב ושמואל מהו הדין של 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' שלרב היינו שלא יעקרו לאכול מחבורה לחבורה ולשמואל היינו שלא יאכל אחריו קינוח סעודה כפירות וכדו', ובפשט של לשון אפיקומן יש כמה ביאורים בדברי הראשונים והאחרונים או שאפיקו-מן היינו שתוציאו את ה'מן' שזה לשון כלי [=מנא] או שזה לשון של אוכל, [- ודייקא מן - שזה בבחינת אכילת המן].

ולפי"ז בפרטות לעניינא דידן - אפיקו-מן היינו שבני ישראל הוציאו מצות - "עוגות מצות כי לא חמץ" בשעה שהם יצאו ממצרים, זוהי אכילת אפיקומן שזה קאי על ה"עוגות מצות כי לא חמץ" שאפו בני ישראל בהיותם במצרים והם הוציאו אותם עמם ממצרים החוצה - זה אפיקו-מן.

והרי כמו שאומרים חז"ל שבמצות שבני ישראל הוציאו ממצרים הם טעמו בהם טעם מן, - זה גופא ההגדרה של אפיקו-מן שהם הוציאו את המצות הללו שטעמו בהם טעם מן.

וראשית מה שמבואר ברמח"ל וכידוע, שיש ה' מוצאות הפה ויש כ"ב אותיות, - והה' מוצאות הפה הם מתגלים באותיות מנצפ"ך שהם אותיות כפולות, וע"ז אומר הרמח"ל שהאפיקו-מן זה ה'מן' של המנצפ"ך וממילא מכח כך מתגלים גם הג' האותיות הנוספות [-צפ"ך] אבל היסוד הוא מכח ה-מן של המנצפ"ך ועי"כ גם הג' אותיות האחרונות נתקנות.

אבל מ"מ, זה האפיקומן, תיקון של הה' מוצאות הפה שזה תיקון של ה' האותיות הכפולות מנצפ"ך, והשורש של הדבר זה גאולת הדבר שנעשה ע"י הפה-סח שזהו הקרבן פסח שאכלו אותו קודם חצות שאז התגלה הפה-סח מכח גאולת הדיבור שנתבאר, ואז היה את האמונה שהם יגאלו מתוך מצרים והם יצאו ממצרים, זהו האכילה של אפיקומן.

ולפיי? להבין עמוק - הרי כמו שהזכר בראשית הדברים, מדאורייתא אכילת האפיקומן היתה האכילה של עצם הפסח, אלא שמדרבנן כשאין בידינו פסח אנחנו עושים זכר לדבר ואוכלים מצה, - מה עומק הדבר? - הרי במצרים נאכל הקרבן פסח, וה'עוגות מצות כי לא חמץ' שהם לא הספיקו להשלים את הדבר ולאפותם במצרים, הם נאכלו חוץ למצרים.

מדרגת האפיקומן שבקרבן פסח

זה שתי המדרגות של האפיקומן, מצד השורש של הדאורייתא, אפיקומן זה הגאולה שהיתה בפועל שזה הקרבן פסח בפועל ובשורש זהו הפה-סח של כח הדיבור שזה היה כבר בתוך מצרים עצמה, זה השורש של האפיקומן שמתגלה באכילת פסח דאורייתא, ומצד כך השורש של מצה היא נקראת מצה מהשורש של מציאות, של "אנכי יוצא בתוך ארץ מצרים", זה עומק הגילוי שהיה בתוך מצרים - לא ביציאה ממצרים, וא"כ הגילוי שהיה בתוך מצרים זה הגילוי של מדרגת הפסח שנאכל במצרים, ומצד כך זה ה'אפיקו' שבדבר שלא יצא מחבורה לחבורה כשיטת רב, זה נאמר דייקא על מדרגת קרבן פסח וזה לא נאמר על מצה דידן כי הרי במצה דידן לא שייך חבורה, ומצד כך הגילוי הוא גילוי של עצם ההויה בהדגשה, זה הגילוי של האפיקומן שבמדרגת הפסח שזהו האפיקומן דאורייתא.

אבל כאשר אין לנו בית ואין לנו קרבן וזבח, - יורדים ממדרגה של אכילת קרבן לאכילת מצה, כלומר - אכילת מצה זה לא הגאולה שהיה בתוך מצרים אלא מה שהם הוציאו ממצרים לחוץ - זה ה'מיכלא דמהימנותא', זה האמונה בהויה, לא ההויה עצמו אלא האמונה בהויה, זה הירידה ממדרגת פסח למדרגת מצה, - ומצד כך מצה הופך להיות מצד הקלוקול 'מצה ומריבה' והאמונה היא זאת שמחזירה מהשנים לאחד שזה האכילה של אפיקומן שמחזיר את זה לדו, שמחבר את שני החלקים יחד שהאכילה הופכת להיות בשורש של אכילה אחת ולא כפשוטו אכילה בבחינת שנים. זה א"כ, העומק של ההארה שמתגלה ממדרגת האפיקומן כפי שנתבאר במדרגת פסח ובמדרגת מצה - במדרגת הויה ובמדרגת אמונה, הויה - במדרגת פסח והאמונה במדרגת מצה שזה ה'מיכלא דמהימנותא' שזוהי מדרגת ההארה של האכילה לבסוף.

ומצד כך כמו שהזכר, זה המחלוקת בין רב לשמואל מה זה אפיקומן, לשיטת רב 'שלא יצא מחבורה לחבורה' - שזה שייך רק בקרבן פסח ולא שייך במצה, ולשיטת שמואל שזה דין שלא

יאכל פירות לאחמ"כ, זה שייך גם במצה - שזה גם קיים לדינא למעשה, וא"כ נמצא שעומק המחלוקת שלהם היא האם אפיקומן זה מדין פסח או שאפיקומן זה מדין מצה, - כמובן ששניהם דיברו באפיקומן שמדין פסח שלמעשה לכו"ע זה דין שקיים בקרבן פסח, אבל בשורש הדק, דברי רב נעוצים רק בפסח ודברי שמואל נעוצים גם בפסח וגם במצה וממילא זה אור של מצה כמו שנתבאר.

והרי שמעמקי אור האכילה שהיא אכילת אפיקומן היא נוגעת בפנימיות מציאות הכל, - היא נוגעת בשורש השורשים שהיא מציאות ההויה שעיקר האור הזה היה בזמן שהבית קיים, והיא נוגעת באמונה במציאות ההויה שזה האכילה שיש בידינו השתא "מיכלא דמהימנותא", - זה העומק שבאכילת האפיקומן.

כל אכילות - שייכות לעץ הדעת ואכילת אפיקומן - מעין אכילת עץ החיים

וכמו שהוזכר, באכילה הזו נאמר מצד אחד להיזהר שלא יאכל אותה באכילה גסה אבל מצד שני היא נאכלת לשובע, זוהי האכילה האחרונה שלאחר כל האכילות כולם, ופשוט וברור - כל האכילות עד האכילה של האפיקומן הם בגדר אכילה ששייכת לעץ הדעת בבחינת אכילה של עני ש"אין עני אלא בדעת", האכילה התחתונה.

אבל האכילה שנאכלת באחרונה שזהו האפיקומן - הוא נאכל מדין אכילה של עץ החיים, זו ההבחנה של "וצדיק באמונתו יחיה", מדרגת הגילוי שמתגלה באכילה שנאכלת באחרונה היא בבחינת פה-סח ש'סח' בגימטריא חיים מה שאכילת האפיקומן שהיא באחרונה היא אכילה שנאכלת על השובע שורש כל האכילה - כולה היא ממדרגת עץ החיים.

ופשוט וברור הדבר - האכילה של עץ הדעת יסודה מכח "תאוה הוא לעיניים" בחינת עין - עני - "לחם עוני", שהשורש של אכילת עץ הדעת היתה אכילה של רעבון, אכילה של חסרון, אבל האכילה של "ואכל מעץ החיים וחי לעולם" היינו משום שזו אכילה שאיננה באה ממקום של חסרון אלא זה חסרון שבאה ממקום של שובע - "נאכלת על השובע".

האכילה של ליל פסח באחרונה שהיא אכילת אפיקומן היא אכילה מעין האכילה מעץ החיים, - זה מדרגת הדבר.

אכילה במדרגת "על הלחם לבדו יחיה האדם" ואכילה במדרגת "מוצא פי ה"

וביתר עומק לפי"ז, להבין - עומק כל האכילות כולם שיש בליל פסח הם להגיע לאכילה האחרונה שהאכילה האחרונה היא מציאות של אכילה שכל יסודה איננה במקום של חסרון.

אכילה במדרגת האמונה, מה שהאדם אוכל ממדרגה של אמונה ע"ז נאמר בעומק "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" ופשוט וברור - זה העומק של ההארה שמתגלה בליל פסח, - מה שנאמר בפסח על הלחם שזהו 'לחם שעונים עליו דברים הרבה' כי לחם שלא עונים עליו דברים הרבה - אוכלים את המאכל - אבל לחם שעונים עליו דברים הרבה - א"כ מעוררים את הדבר ה' שנמצא במאכל, זה כל העבודה של הלחם דפסח ש"עונים עליו דברים הרבה" שע"י הריבוי של הדברים מעוררים את המדרגה שהוזכר של "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה'".

שאר האכילות שאוכלים עד האכילה של האפיקומן זה גילוי של אכילת "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם", זה אכילה של רעב - שזה ה'דרכו של עני בפרוסה' שהוא רעב, אבל האכילה האחרונה שהיא בבחינת "עונים עליו דברים הרבה" א"כ, מעוררים את הדברים שנמצאים בתוך המצה עצמה, ומצד כך מעוררים את הדבר ה' שנמצא בתוך מציאות המצה, זוהי האכילה של מדרגת אפיקומן שמוציאים את מה שגנוז בתוך מציאות המצה עצמה שמה שבחיזונית היא נראית 'מצה ומריבה' - מגלים את מציאות הדיבור שבפנימיות שזה מה שהזכרנו "האמנתי כי אדבר", הדיבור שגנוז במעמקי מציאות המצה הוא דיבור שמתגלה מכח ה"מיכלא דמהימנותא" "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", כשמתגלה ה'מיכלא דמהימנותא' - מתגלה האמונה שבמצה, מתגלה הדיבור שגנוז במציאות המצה.

עומק ה'צפון' - דבר ה' שגנוז בתוך מציאות המצה

זה נקרא בעומק 'צפון', ש'צפון' הוא אור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא, כלומר - בעלמא דידן אנחנו נמצאים במדרגת מצוות ובעולם הבא אנחנו נמצאים בעיקר במדרגה של תורה [- דובר בארוכה פעמים רבות מאד מיסוד דברי רבותינו], המצוות יסודם זה מעשה, מצוות מעשיות, ותורה כל יסודה היא דיבור [- ולמעלה מכך, מחשבה, - והמדרגה שלמעלה מהמחשבה, אבל -] עיקר הגילוי של תורה זה מדרגת עשרת הדברות.

כל דבר ודבר שנמצא בעולם המעשה זה החלק הגלוי, זה עולם העשיה, עולם המעשה, אבל הדיבור, הדבר ה' שנמצא בתוך הדבר הוא ה'צפון' שגנוז בתוך הדבר עצמו. זה נקרא 'צפון'.

כפשוטו, לוקחים מצה וצופנים אותה ובסוף ליל הסדר אוכלים אותה, - לא זו ההגדרה, פשוט וברור שלא - מה שצופנים אותה כלומר שמבררים שיש חלק במצה שהוא גלוי ויש חלק במצה שהוא נעלם ונסתר, החלק במצה שהוא הגלוי - זה החלק שאוכלים בתחילת הסעודה אבל החלק של המצה הנעלם זה הדיבור שגנוז במצה שזה מה שעושים כל ליל הסדר - "עונים עליו דברים הרבה" ועל ידי כן מגלים את מה שצפון בתוכו, וכשמגלים את מה שצפון בתוכו, א"כ באמת אוכלים אותו במדרגה של דיבור, במדרגה של דבר ה', זה עומק הכח של מציאות האכילה של האפיקומן שבלייל פסת, כל הסדר כולו מוציאים את ההארה של ה'צפון' שהוא כח הדבר ה' שגנוז בתוך מציאות המצה שזה ה"עונים עליו דברים הרבה" כמו שהוזכר לעיל בהרחבה, וע"י כן מעוררים את מה שצפון בתוכו.

מכח כך שייך שיהא אכילה של אפיקו-מן שבאחרונה.

גילוי האיחוד שבין כח הדיבור וכח הטעם שמכח האפיקומן

אבל להבין עמוק - יש הרי שתי כוחות במציאות הפה, - בשאר האיברים, עינים לראות, אזנים לשמוע, חוטם להריח, אבל בפה יש שתי כוחות, יש כח של דיבור ויש כח של אכילה, ובאפיקומן שלא טועמים אחריו דבר - א"כ, משאירים את כח הטעם של אכילת הדבר שישאר הטעם של מה שהוא אכל.

ופשוט וברור, מאיפה העומק של זה - "לעולם ה' דברך נצב בשמים" מה שכפשוטו נראה שהדיבור הוא לשעתו ולאחר מכן הוא נעלם כמו כן כאשר האדם אוכל בפה, הטעם הוא רק לשעתו - וכמו שאומר הרמח"ל במסילת ישרים שהנאת החיך היא רגע אחד של בליעת הדבר שלאחר מכן הוא נעלם.

אבל באפיקומן מתגלה כח הדיבור בשלימות, האפיקומן מגלה שבכל דבר גנוז הדיבור, וא"כ הדיבור הוא לא נעלם, מתגלה ה"לעולם דברך ה' ניצב", [ובעומק זה "לעולם ה' דברך נצב בשמים" שזה ה'אפיקו-מן שירד המן דייקא מהשמים] ואז מתגלה שגם הטעם שנמצא בדבר הוא לא אוזל והולך לאחר מכן כי כיון שהדיבור עומד כקבע לכן גם הטעם שנמצא בדבר הוא ג"כ

קבוע, - שזה סוד אדם שמכח ה'אד יעלה מן הארץ' אד ר"ת אכילה דיבור ששניהם מצורפים יחד אהדדי.

וזה העומק של הדין באפיקומן לא לטעום אחר האפיקומן דבר אחר בכדי לגלות שכח הדיבור שגנוז בדבר שזה הכח ה'צפון' שנמצא בדבר, ומגלים את כח הטעם שנמצא בדבר ומחברים אותם יחד אהדדי ששניהם ניצבים וקיימים ולא נעלמים, זה המדרגה של אכילת אפיקומן.

זה מה שהאפיקומן נקרא 'מיכלא דמהימנותא', כי מה שגלוי זה בבחינת 'עין רואה' - 'תאווה הוא לעינים', ומה שמכוסה ונעלם זה אור האמונה, והאור של האמונה שגנוז במאכל זה העץ החיים שנמצא בתוכו, המקום הנעלם של דבר ה' ומקום הטעם הקבוע יחד עם הדיבור, - זה מדרגת הדבר.

אור האפיקומן שמוציא לפועל את הדיבור והטעם הצפונים

"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", כשמקבלי התורה אוכלים את המן מתגלה במן הדבר ה' ומכח כך הטעם שטועמים במן הוא ממשיך הלאה, - זה העומק של אפיקומן.

וברור הדבר - שהרי במצה שהוציאו ממצרים הם טעמו טעם מן, כלומר - זה טעם שממשיך הלאה, הוא לא כמו כל טעם שמפסיק אלא הוא טעם שממשיך שהרי המן המשיך איתם ארבעים שנה, וא"כ, את הטעם שהם התחילו לטעום במצה הוא טעם הממשיך, - האור הזה זהו האפיקומן.

אבל שורשו כמו שנתבאר, זה ה'צפון', זה הגילוי של הדיבור שגנוז בדבר, - בתורה עצמה יש את האותיות, תגין, נקודות וטעמים, והטעמים הם הצפונים, הם הנעלמים "ולמכסה עתיק" - 'אלו דברים שכיסה עתיק יומין' כדברי חז"ל, - "מפני מה לא נתגלו טעמי תורה משום גדול העולם שנכשל בהם" כמו שאומרת הגמ' על שלמה המלך, הטעמים של הדבר הם צפונים, - זוהי מדרגת ה'צפון', צפון בו הדיבור וצפון בו הטעם, והאמונה במה שצפון זה אור האפיקומן שנאמר בו 'אפיקו' - שמוציאים אותו לפועל, זה ה'אפיקו' שבאפיקומן שיוצא מהכח לפועל.

זה פנימיות אור האפיקומן, פנימיות אכילת המצה, שעל המדרגה הזו נאמר בפרטות 'מצה - מיכלא דמהימנותא'.

שאלות ותשובות

[שאלה מהשומעים: מה שהרב הזכיר שיש בחינה שאוגדים את הה', אני מבין שבעצם זה מקביל לתורת הרש"ש שהופכים את ה'אורך' של הנרנח"י ל'עובי', בבחינה מסויימת], - כן, ודאי שישנה הבחנה שכשהופכים את האורך בעובי שנעשה בכל מדרגה הבחנה של ה', אבל יש מדרגה שאוגדים את הדבר, שם זה מדרגה של החלפה ויש מדרגה של אגדה, - כמובן שאחרי שהחלפנו א"כ כל המדרגות חוזרים ומתחברים, אבל יש כאן עדיין שתי דקויות לעצמם, - כמובן שיש בהם נקודת המחבר, אמת.

[שאלה מהשומעים: האם עיקר ההגדרה היא שהוא מצוי אפילו כשהמצה היא עדיין בגדר שני חלקים, - שהרי הרב דיבר מאד על האפיקומן שאז מתגלה שכבר מההתחלה הוא מצוי גם במקום של הסתר שזה ה'צפון' שרק הוא מאחד את שני החלקים להיות אחד אבל קודם לכן יש עדיין זמן של הסתר] - ביחודא עילאה הוא מצוי בעצם בלי שום נקודת הסתרה, ביחודא תתאה הוא מצוי בתוך ההסתר, ומהו ההסתר הגמור למציאות הבורא שאעפ"כ הוא מצוי בתוכו - הבורא הוא אחד וכשמתגלה מציאות של שנים כמו פור-גורל או כפי שזה מתגלה כאן במציאות של שבירת המצה שעצם זה שהם שנים זה גופא ההסתר הגמור למציאות האחד, - זה נקרא שהוא מתגלה בתוך מציאות ההסתר.

אבל כשמחברים באפיקומן את שני החלקים למדרגת דו בחזרה, - חוזר ונעשה כלי לאור ה'אחד', וזה מה שנתבאר שהפה באפיקומן הוא לא פה בבחינה של שתי כוחות שיש דיבור ויש טעם אלא הטעם והדיבור נקשרים אהדדי ושניהם עומדים נצחיים בבחינת "והיו לאחדים בידך" - שם חוזר ומתגלה האחד, - לא הזכרנו את הקטע האחרון אבל זה ההקבלה של הדברים.

[זאת אומרת שאין דיבור בעצם כי מחזיר אותו לשורשי הדיבור והטעם ששם אין התפרטות?] - הרי בפה יש דבר והיפוכו, מחד כשמתגלה כפשוטו אזנים חוטם ופה - מתגלה שני אזנים, שני עינים, שני נקבי חוטם ואילו בפה מתגלה רק פה אחד, אבל כשזה מתגלה מהצד התחתון של הפה שהוא שורש לפירוד - שם מתגלה דייקא הצד ההפוך שבהם יש רק חוש אחד ובפה יש שני חושים, - זה דבר והיפוכו - וזה סוד המלכות שמצד אחד היא נקראת כלי ועליה נאמר "כל הנחלים הולכים אל הים" והכל מתאחד שם, ומצד שני מצד מה שהיא יורדת לתתא היא שורש

נקודת הפירוד, והדוגמא הבהירה לזה שהרי 'אין משיחין בשעת הסעודה' כלומר - שמתגלה רק כח אחד, או כשהוא אוכל הוא לא מדבר או כשהוא מדבר הוא לא אוכל, וא"כ לא יכול להתגלות שניהם בבת אחת, זה מקום ה'פירודא' שמתגלה, ומדוע "אין משיחין בשעת הסעודה" - כי אדה"ר אכל מעץ הדעת, אבל אם הוא היה אוכל מעץ החיים שכולו תורה - ברור שהיו משיחין בשעת הסעודה שזה ה'לכו אכלו בלחמי', ושם היה מתגלה שהאכילה והדיבור הם אחד, זה מצד הענפים המתחברים.

ובשורש השורשים, שם זה כבר למעלה מהרשר"ד [ראייה, שמיעה, ריח דיבור] - מתגלה ה"שתוק, כך עלה במחשבה" ומצד כך כמובן שזה למעלה מהדיבור, אבל בתוך מערכת הפה הזכרנו את שתי הקצוות.

אפיקומן | תענוג

סיכום קצר וחלקי

בירור מדרגת הטעמים שבאכילה ובדיבור שבלייל התקדש חג - וגילוי תמצית מדרגת התענוג שבאפיקומן.

א. אכילת רעבון שורשה ברע שבעץ הדעת [הרע שברעב] וכן לאידך גיסא באכילה גסה שכולה אכילת קלקול, ובאכילת שובע ישנה אכילת עשב [=שבע] של בהמה שהיא אכילת ממשות הדבר שזה ה'עץ הדעת טוב', אבל אכילת אפיקומן שהיא התיקון לאכילת עה"ד היא אכילת שובע לתאבון שעיקרה במדרגת תענוג - טעם.

ב. במן לא היה ממשות חומר ומהותו היא טעם - וטעמו בו כל טעם, והאפיקומן, הוא אכילת ממשות שיש בה גם טעם, אבל מכח ש"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" הופשט פעולת האכילה ונשאר הטעם שבפנימיות האכילה וזה אפיקומן 'אפיקו' - את הארת המן.

ג. עיקר מדרגת תורה היא טעמים ולכן ניתנה לאוכלי המן שהוא במדרגת טעמים, וזה מהות חכם [-חכמה נוטריקון חיך אמר מה] שיודע בכל מקום כי דבוק בטעמי הדבר, וזה מה שמשיבים לו 'אין מפטירין' וכו' - מדרגת הטעם שהוא פנימיות האפיקומן.

ד. יציאת מצרים היא גילוי של טעמי תורה וזהו ש'חייב אדם' לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים' - שאז יש לו את טעם היציאה, ומצד כך ה'חייב' בעומק, הוא מלשון חיבה - חיבת הטעם.

ה. עד חצות זהו טעם שבמדרגת אכילה שבפה ומחצות ואילך - טעם שבמדרגת הדיבור שבפה, אבל כש'הגיע זמן ק"ש של שחרית' - שמונח בה ג"כ זכירת יצי"מ - עולים לקבלת עול שלמעלה מטעם ודעת, ובהקבלה לכך זהו מדרגת טעמי תורה שנתגלו לר"ע - אבל משם נתעלה ל"יציאה נשמתו באחד".

אפיקומן, כמו שבואר בפעם הקודמת במציאות המצה הנאכלת לאפיקומן – מצד השורש המצה נקראת מצה מלשון שורש גילוי המציאות שזה גילוי ההויה, ומצד היניקה מן ההויה מתגלה האמונה בבחינת 'מיכלא דמהימנותא'.

ממשיכים בעזר ה' את הסוגיא – כח התענוג שמתגלה במצה.

הרי יסוד הדין שנאמר במצה דאפיקומן – "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" כמו שכתוב בלשון המשנה, וכמו שאומר ע"ז רש"י בדף מ' בפסחים וכן בעוד ראשונים, שמכאן ילפינן שהאפיקומן נאכל על השובע, שהמצה של אפיקומן או הפסח של אפיקומן בזמן הבית, נאכל על השובע. ובמכילתא יש ע"ז דרשא מפורשת מקרא ד'ואכלוהו', שיש דין שאכילתו של קרבן פסח תהיה אכילה על השובע.

ארבעת ההגדרות שבאופן האכילה

בכללות ממש יש כמה שלבים בגדר של אכילה [-והמשנה ברורה מרחיב בזה בפרטות יותר], כמה סוגים של אכילה, – יש אכילה שאדם אוכל את הדבר כשהוא רעב, ומצד כך נאמר שאת המצה של אפיקומן צריך לאכול לא במדרגה הזו של רעב אלא כשהוא שבע. המדרגה השניה כמו שהוזכר, זוהי אכילה של שובע.

והמדרגה השלישית היא הנקראת אכילה גסה, וכמו שאומרת הגמ' על שנים שאכלו את הפסח שאחד קיים כהלכתו ואחד לא, ומבארת הגמ' שהראשון אכל את זה לתאבון והשני אכל את זה אכילה גסה ואכילה גסה לאו שמה אכילה.

וא"כ, ראשית העמדנו בפרטות שלושה מדרגות של אכילה – אכילה של רעבון, אכילה של שובע ואכילה שהיא אכילה גסה.

ובדקות יותר האכילה של שובע עצמה נחלקת לשני חלקים, יש מה שהאדם אוכל את הדבר לשובע באופן שעדיין הוא יכול להכיל בקרבו עוד אכילה שמכח כך זה לא אכילה גסה, ויש מה שהוא אוכל את הדבר לתאבון.

וא"כ יש כאן ארבע הגדרות של אכילה, אכילה של רעב, אכילה של שובע לתאבון, אכילה של שובע שלא לתאבון ואכילה שהיא אכילה גסה, זה בכללות ממש ארבע מדרגות של אכילה [ועוד פעם מדגישים - בפרטות אפשר לחלק אותם יתר על כן].

אכילת רעב - משורש הרע שבנפש הדעת

עומק נקודת הנידון - מה שמבואר כידוע, שהאכילה של אכילת אפיקומן, אכילת פסח ואכילת מצה, היא תיקון לאכילה השורשית שהיא האכילה מעץ הדעת טוב ורע, ובאכילה מעץ הדעת טוב ורע עצמה - מצד שורש הרע שבאכילה נעשה רעב שזהו רעב אותיות רע-ב' - זה אכילה של רעבון, והדוגמא הבהירה לכך שכאשר יש 'כפנא', שנות רעבון שמצד שיש רעב, מכח כך המדרגה הכללית של האכילה היא אכילה של רעב, וכסדר ברייתו של עולם זה יכול להיות אצל כל אדם באופן פרטי שהוא אוכל מחמת שהוא רעב.

אבל א"כ, האכילה התחתונה שהיא אכילה של רעב היא אכילה ששורשה ברע שבנפש הדעת שזה הרע שברעב, רעבון.

וברור - האכילה הזאת היא אכילה דקלקול ולכן נאמר באכילת מצה ביסוד הדבר שהיא איננה מדרגה של אכילה של רעבון שזה אכילה דקלקול, ולכן דייקא לא אוכלים אותה לרעבון.

אכילת שובע במדרגת אכילת נפש דבהמה

יתר על כן כמו שהוזכר האכילה העליונה יותר זהו אכילה על השובע שהאדם אוכל כשהוא במציאות של שובע, ולהבין עמוק - כאשר האדם אוכל במציאות של שובע - הרי כמו שחודד יש אכילה על השובע שהיא אכילה כשיש שובע כפשוטו ויש אכילה על השובע שהיא אכילה לתאבון שיש לו תאבון במה שהוא אוכל.

ונקודת הדבר - הרי כמו שמפורש בקרא מאכל הבהמה הוא עשב - עשב אותיות שבע, - "אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם אכן כאדם תמותון" - "נמשלו כבהמות נדמו" שאחרי החטא הם נפלו למדרגת בהמה, - כאשר אוכל מעץ הדעת רע' זהו אכילת רעבון, אבל כאשר אוכלים מעץ הדעת טוב' אבל עדיין זה במדרגת עץ הדעת - זה מדרגת בהמה שזהו 'נמשלו כבהמות נדמו' ואכילה של בהמה היא אכילה של עשב, והרי 'מבשרי אחזה'... רואים את זה אצל בהמה שהיא מסתובבת ואוכלת עשבים שהסיבה שהיא אוכלת עשבים זה לא מחמת שהיא רעבה

דייקא, אלא גם כשהיא שבעה יש אצלה אכילת עשבים, זוהי אכילה שהיא במדרגת אכילת בהמה, אבל ברור הדבר – זה לא אכילה שהיא במדרגה של תאבון אלא זה רק אכילה במדרגה של שובע וזוהי אכילת בהמה.

ולמעלה מכך זוהי המדרגה שהוזכר, אכילה של שובע אבל היא אכילה לתאבון שזו בעצם האכילה שמתגלה במציאות אכילת האפיקומן, הקרבן פסח או המצה שנאכלים באחרונה שהאכילה הזו בעצם מדרגת האכילה היא אכילה במדרגה של תאבון, וזה העומק שהוזכר – האכילה הזו היא אכילה במדרגה של תענוג.

מדרגת אכילה דקלקול של אכילה גסה לעומת אכילה של 'עץ הדעת טוב'

ונחدد יתר על כן – כמו שהוזכר יש את האכילה האחרונה שהיא האכילה דקלקול הגמורה שהיא נקראת 'אכילה גסה' שזוהי אכילה שהיא כאשר כריסו של האדם מלא שאז כשהוא אוכל זה אכילה גסה שעל זה נאמר שאם הוא אוכל את המצה באכילה גסה זה אכילה פסולה, ומדוע – כי במצה אפשר לאכול אכילה של שובע ויתר על כן אכילה של שובע בתאבון, אבל אם הוא אוכל אכילה גסה – זה כבר לא בגדר אכילה של שובע וזה כבר יצא מגדר אכילת בהמה כי בהמה אינה אוכלת עשב בשעה שאין לה שום מקום להכיל את המאכל בתוך עצמה – שכהגדרה הכללית זה נקרא אכילה גסה – שבשלב זה היא כבר איננה אוכלת, – זה אכילה שכבר חל מציאות של כילוי לגמרי, אין בה שום נקודת תיקון כי כולה מציאות של גסות.

ובדקות יותר, יש בהמה דקה ויש בהמה גסה, ואכילה גסה משתייכת לקלקול של בהמה גסה, אבל מ"מ האכילה הזו היא אכילה דקלקול שאין בה שום תיקון, ולעומת כך מדרגת בהמה דקה זה בבחינת 'עץ הדעת טוב' שיש בה עוד דקות מסויימת של אכילה.

ואכילת שובע שהיא אכילה של תענוג שזהו באכילה שהיא לתאבון, היא היא אכילה במדרגת עולם הטעמים.

כמו שמבואר בסוגיא בב"ק בפרק שני לגבי בעל חי שאכל, מתי הוא חייב נזק שלם כי זה נקרא 'שן' ומתי החיוב הוא חצי נזק כי זה נקרא 'משונה' – זה תלוי בכל בעל-חי ובעל-חי לפי טבעו במה שרגילותו לאכול, ומ"מ עומק הדבר – בהמה שהיא אוכלת אין עיקר מאכלה במדרגה של טעם אלא בעצם אכילת הדבר, – זהו "ונתתי עשב בשדך לבהמתך", מה שהיא אוכלת עשב זה לא

מדין טעם אלא זה אכילה מצד אכילה כפשוטו. - רק הגדרנו שאכילה של בהמה דקה יסודה **עשב** אותיות **שבע** ובאכילה של בהמה גסה זה כבר אכילה גסה. ובפרטות יותר גדר אכילת שבע של בהמה מתגלה בבהמה שהיא מעלה גרה שהיא חוזרת ומעלה את המאכל עוד פעם לפיה שזה נעשה בכדי שיהיה לה עוד מקום להכניס אל תוכה.

אכילת אפיקומן - מיסוד מדרגת טעם

אבל מ"מ עומק האכילה שמתגלה באכילת אפיקומן זהו אכילה מדין שובע לתאבון, אכילה מדין תענוג, אכילה מדין טעמים, זה עומק המדרגה של אכילת אפיקומן.

הרי כדברי חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" ובעיקר במדרגת התורה הרי ישנם טעמים נקודות תגין ואותיות, האותיות - תגים ונקודות הם התחתונים יותר, אבל עיקר המדרגה של תורה אלו הם הטעמים - טעמי תורה - והרי במן יכלו לטעום כל טעם [= או כמעט כל טעם] כמו שמבואר הרי בסוגיא בסוף יומא, וכמו שהרחיבו רבותינו אפיקומן נקרא **אפיקומן** מלשון **אפיקו-מן מוציאים ממנו הארת מן**, זה אפיקומן, והרי במן יכלו לטעום כל טעם שבעולם וא"כ מוגדר כאן שאכילת אפיקומן יסודה מדין טעם, זה עומק ההגדרה של אכילת אפיקומן.

והרי זה מה שנאמר לדינא ש"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" שנאמרו שם כמה וכמה טעמים בסוגיא בדף קי"ט-ק"כ ובדברי הראשונים, - התוס' שם מביא שהטעם הוא בכדי שלא תהיה אכילתו ח"ו בבהלה והוא יבוא לשבור את העצם בקרבן פסח, וטעם נוסף שנתבאר בדברי הראשונים שהסיבה היא בשביל שישאר בו טעם מצה - ישאר בו טעם פסח לאחר שהוא גומר את האכילה, - ומה הטעם לדבר שצריך שישאר בו טעם פסח וטעם מצה, ביארו בזה הראשונים כמה וכמה ביאורים מה הטעם שנצרך שישאר בו אותו טעם.

אבל מ"מ, עומק ההגדרה שנאמר ביסוד הדין שבאכילת הפסח ובאכילה של מצה - אכילת אפיקומן, צריך שישאר טעם לאחר גמר אכילתו - זה ההגדרה של מה שנשאר מכל האכילה - מה שנשאר מכל האכילה זה מדרגת טעם, יש את זמן האכילה עצמה שאז זהו מדרגת אכילה לשובע בבחינת אכילת עשב, - ונכון, גם בשעת האכילה יש טעם בהנאת החיך - בליעה, אבל עיקר מה שמתגלה עדיין הוא מהות של אכילת הדבר, - זה אמנם אכילה שיש בה גם טעם אבל

מצד עצם אכילה זוהי פעולה של בהמה, ואמנם זה לא אכילה גסה של בהמה גסה אלא אכילה של בהמה דקה, אכילה דקה בבחינת עשב-שבע, זה מדרגת האכילה ששייכת בזמן האכילה. אבל אחרי שנגמר פעולת האכילה, מכח שי'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' א"כ נשאר רק הטעם, שזה הרי בשביל שישאר בו טעם אפיקומן בפה, וע"י שנשאר בו טעם אפיקומן בפה - מוגדר כאן עכשיו שזה שלב נוסף באכילה שהופשט פעולת האכילה ונשאר רק הפנימיות של האכילה, - זה מה שנשאר מכל מציאות הפסח.

מדרגת חכמה - גילוי הטעם שבדבר

מה שמשיבים לחכם על שאלתו 'מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם ואף אתה אמר לו אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן', כלומר - מדרגת חכם זה מי שהוא במדרגה שהוא מחפש את ה'טעמי תורה' - זהו חכם, והרי הכח שטועם בפה האדם נקרא חיך - שם מקום הטעם, וחכם נקרא חכם כמו שהוזכר פעמים הרבה מל' דברי הראב"ד שחכמה זה נוטריקון חיך אמר מה, שכל חכמה זהו מה שטועמים את הדבר וע"ש כן היא נקראת חכמה, וא"כ הגדרת חכם הוא מי שמתגלה לו הטעם.

בהגדרה הפשוטה "איזהו חכם כל ששואלים אותו בכל מקום" אבל בהגדרה הפנימית של חכם - מה שהוא יודע בכל מקום זה מחמת שהוא דבוק בטעמי הדבר ולכן הוא משיגם בשלימות והוא יודע אותם, - זה עומק דברי הגמ' של 'שואלים אותו בכל מקום'.

אבל מכל מקום, החכם טועם את הדבר ומכח טעימתו את הדבר לכך הוא נקרא חכם - לכן משיבים לו "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" שהסיבה היא בשביל שישאר טעם אפיקומן לבסוף, - זה ההשגה שמוציאים ממדרגת אכילת אפיקומן, - אפיקו מן - מדרגת המן שטועמים בו כל טעם שבעולם.

כאשר האדם זוכה באמת למציאות מדרגת המן - שהרי המצות שהוציאו עמם ממצרים טעמו בהם טעם מן, - הוא זוכה לטעום באפיקומן לא רק את הטעם של המצה כפשוטו אלא הוא טועם במצה את הטעם של מדרגת הטעמים מעין מה שהיה במן.

הרי מצה כפשוטו הוא 'לחם עוני' 'דרכו של עני בפרוסה', אבל גם דרכו של עני לאכול פת חריבה שיש בה רק מים וקמח וממילא היא רחוקה יותר ממציאות הטעמים, - פת שמתבשלת או שנלושה במי פירות וכדו', א"כ יש לה יותר מציאות של טעם, אבל פת שהיא רק מים וקמח היא יותר רחוקה ממציאות הטעם, ומצד כך - זה המדרגה התחתונה של המצה שהיא נקראת 'לחם עוני' מלשון עניות.

אבל ענג ועני הם שורשים קרובים אהדדי, - מה שבקלוקל זה עני מלשון עינוי בבחינת 'אין ברע למטה מנגע', כשזה מתהפך לצד תיקון זה הופך להיות מציאות של ענג, - זה מדרגת אכילת המצה של אפיקומן בעומקו שהוא יוצא ממדרגת העניות שבדבר למדרגת הגילוי של ה"טעמי תורה", זה עומק הגילוי שמתגלה במצה שטעמו בה טעם מן.

אפיקומן - הוצאת נקודת הטעם שבפנימיות האכילה

חכם, כשאומרים לו "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" מגלים לו את סוד פנימיות הלילה הזה שכל היותו שישאר בו טעם מצה, ומצד כך נעשה ההפשטה של מציאות האכילה ולא הגילוי של עצם מציאות האכילה עצמה.

וכבר הוזכר - הרי במה שהאפיקומן נקרא אפיקומן הגמ' אומרת כמה טעמים, - שיטת רב שטעם הדין זה מכח שאסור לצאת ממקום למקום וכמו שמסביר שם הרשב"ם שלפ"ז אפיקומן זה אפיקו-מנא, תוציאו את הכלים בשביל שיותר לא יאכלו, ושיטת שמואל - ובהרחבה יותר בר' יוחנן - זה קאי על מיני מתיקה וזהו אפיקומן - אפיקו מיני מתיקה. ולכאו' הרי כמו שחידדו הראשונים שמובא בב"י על הטור - הרי לכאו' אפיקומן לפ"ז, זה לא מה שאנחנו אוכלים אלא זה מה שאנחנו לא אוכלים - שלא מוציאים מיני מתיקה לאחר אכילת המצה או הפסח שנאכלים באחרונה, ונאמרו על כך כמה ביאורים בדברי רבותינו - מדוע רבותינו קראו לאכילה האחרונה אפיקומן.

אבל בעומק - כמו שהוזכר אפיקומן זה אפיקו-מן מלשון הטעמים שבמן, והרי המן שירד מן השמים לא היה בו ממשות של חומר, הוא לחם מן השמים שאין בו מציאות של חומר, וא"כ מה שיש בו זה הטעם הפנימי הגנוז בתוכו, וכפי שהוזכר זה ההגדרה של אפיקומן - אפיקו-מן להוציא את נקודת הפנימיות שנמצאת בתוכו, זהו ההגדרה של אפיקו מיני מתיקה, כלומר - להוציא את

נקודת הטעם שהרי כל 'מתוק' זה הגדרה של דבר שיש בו טעם, זה הגדרת 'מיני מתיקה', וזהו ה'אפיקו' - תוציאו את נקודת פנימיות הטעם שנמצא בדבר שזה ה'מיני מתיקה' שבו, להוציא אותו מתוך מה שאוכלים גופא, זה נקרא אפיקומן.

ומ"מ א"כ, ההארה המתגלה מכח מדרגת ליל הסדר בכלל שהאחרית שלו הוא 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' היא עולם של תענוג, עולם של טעמים, זה ההארה שיוצאת ממדרגת יציאת מצרים.

אופן קיום מצות הסיפור ע"י הלכות הפסח - ע"י גילוי פנימיות ההלכה

ולכן בעיקר פנימיות סיפור יציאת מצרים - כמו שכבר דנו רבותינו בכך האם מקיימים מצות סיפור יציאת מצרים בהלכה או רק באגדה, וכבר הוכיחו כמו שיש במהר"ל [-והרב מבריסק ז"ל ג"כ מביא את אותו דבר] שיש ראייה ברורה שאפשר לקיים את המצוה גם בגדרי הלכה ולא רק בדברי אגדה ממה שמלמדים את החכם "ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" שמכאן מוכח שאפשר לקיים את מצות סיפור יציאת מצרים גם בהלכות, - ולא רק שגם אפשר אלא שזה מה שאומרים מלכתחילה לחכם.

אבל בעומק לפי מה שנתבאר השתא, מה שאומרים לחכם 'ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח' - לא 'הלכות הפסח' אלא 'כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' כלומר שמראים לו מה הפנימיות של ההלכה, - מה שמלמדים אותו זה לא כפשוטו רק את הדין בלבד ש"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", אלא כיון שאפיקומן זה גילוי של הטעמים, א"כ ברור שמונח כאן ההגדרה שמסבירים לו את ה'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' מה הטעם של הדבר שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

וההארה הזו היא גופא מתגלה בה מציאות ה"טעמי תורה".

יציאה ממצרים - גילוי ה'טעמי תורה' היפך ה'פן ישיב את העם מצרימה' - העלם הטעם

ולפי"ז ברור הדבר, הגמ' אומרים מפני מה לא נתגלו טעמי תורה מפני שגדול עולם - ומנו שלמה המלך - במקום שנתגלה טעמי תורה הוא חטא, נאמר 'לא ירבה לו נשים פן יסור לבבו' ו'לא ירבה לו סוסים פן ישיב את העם מצרימה' ושלמה המלך הרבה לו נשים ונשיו הטו את לבבו.

ה'לא ירבה לו נשים' זהו משורש דמצרים שעליהם נאמר 'בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם' ו'לא ירבה לו סוסים' כמו שכתוב "ולא ישיב את העם מצרימה" - מקרא מלא שזה חזרה למצרים.

וזה ברור לכל בר דעת - למה דווקא כאן נאמר יסוד הדין שהקב"ה העלים את הטעמי תורה, - כי במקום שנאמר דין שאסור להרבות לו נשים ואסור להרבות לו סוסים פן ישיב את העם מצרימה, כאן מונח הגילוי של ה'טעמי תורה', שהרי כל יציאת מצרים היא גילוי של ה'טעמי תורה', וא"כ, חזרה למצרים זה נעלמות של הטעמי תורה, ולכן - מפני מה לא גילתה התורה את טעמי התורה, כי אם יגלו את טעמי התורה יש חשש ח"ו שהטעם יחזיר את הדבר בחזרה לגלות של מצרים שזה בדיוק המקום שבו היה היציאה מההעלם של הטעם לגילוי של הטעם וכיון שהטעם לא נתגלה בשלימותו לכן הוא יכול לחזור בחזרה לנקודת הכיסוי שלו, זה עומק מה שנאמר כאן שלא נתגלו טעמי תורה, כי מקום הגילוי של טעמי תורה זה היציאה ממצרים ומקום ההעלם של טעמי תורה זה החזרה למצרים שזה ה"פן ישיב את העם מצרימה" שאם יתגלה לו הטעם יש חשש שחס ושלום הוא לא יושג נכון ואז הוא יחזיר ע"י הטעם את הדבר בחזרה למקום הנעלמות של הטעם, זה עומק נקודת הפגם של הדבר.

אם הטעם היה מתגלה בשלימות - וודאי שהטעם לא היה מביא קלקול, ומחמת שיש לו העדר גילוי שלם או ריבוי של אור שהכלי לא יכול לקבלו כראוי שזה ג"כ גורם התמעטות של הטעם שהטעם הופך להיות מעט [-אותם אותיות], לכן לא מושג מציאות הטעם, - זה עומק ה"פן ישיב את העם מצרימה" כיון שדייקא ביציאה ממצרים יש את הגילוי של נקודת הטעמים.

ואשר על כן, עומק ההארה המתגלה ביציאת מצרים כפי שנתחדד השתא היא היציאה של טעמי תורה.

'נאילו הוא יצא ממצרים' - גילוי הטעם שביציאה

הרי אחד מהששה זכירות שישנם זה מצות זכירת יציאת מצרים, וכידוע עד מאד מה שר' חיים דן מה ההבדל בין חיוב זכירת יציאת מצרים שיש בכל לילה במה שאנחנו מזכירים את זה בפרשת ויאמר בכל קריאת שמע לחיוב זכירת יציאת מצרים שבליל פסח, ופנים אחד לדבר לפי מה שנתבאר השתא, - ברור הדבר - בכל השנה כולה יש מצוה לזכור את יציאת מצרים והגדרת

המצוה לזכור את יציאת מצרים זה זכירה בעלמא, אבל בלילה הזה - "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", מה ההבדל בין מי שמספרים לו שאחר יצא לבין כך שהוא יצא בעצמו? בהגדרה אחת לדבר, זה פשוט מאד, כשמספרים לו הוא יודע, וכן במי ששכח ולאחר מכן סיפרו לו שהוא עצמו יצא - כעין מה שמצינו ברב יוסף ששכח תלמודו ואביי הוה מדכר ליה, כמו כן כשאדם יצא ושכח את היציאה ועכשיו מזכירים לו את הדבר, עכשיו הוא רק יודע את הדבר.

אבל כאשר הוא רואה את עצמו שהוא יצא ממצרים יש לו את הטעם של יציאת מצרים, זה עומק ההגדרה של "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", שע"י ה"כאילו הוא יצא ממצרים" יש לו את הטעם של היציאה.

ומצד כך, לכן ההגדרה היא "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" כיון שהמהות הפנימית של היום של היציאה ממצרים זה ה"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" שזה נאמר לדינא שצריך שישאר ה'טעם אפיקומן' ולכן כל אדם ואדם חייב לראות את עצמו כיוצא ממצרים שזה הענין של טעם היציאה כמו שנתבאר.

אלא שא"כ תבוא השאלה מדוע דווקא לחכם אומרים את ה"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" הרי לכא' בכל אדם ואדם נאמר חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שצריך שיהא גילוי של טעמים.

אבל ההבדל הוא ברור - אצל כל אדם ואדם כל הלילה הגילוי של הטעם מולבש, זה מולבש בסיפור, זה מולבש באכילה של פסח מצה ומרור כפשוטו, ורק אחרי שנגמר הכל שאז נאמר "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" א"כ מה שנשאר לו זה מציאות הטעם.

וזה הרי ההארה שמתגלה כאן, שהרי אוכלים את המצה רק עד חצות - שנחלקו בזה רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא אבל מעיקר ההלכה חיישינן לרבי אלעזר בן עזריה שהמצוה היא עד חצות, והשאלה ע"ז הרי ברורה שלכא' היציאה ממצרים היתה מחצות.

ותשובה לדבר - מה שנשאר לנו מהאכילה זה הטעם וזה קיים מחצות ואילך, - עד חצות זה הפעולה ומחצות ואילך נשאר מציאות הטעם, זה גופא הגילוי של היציאה ממצרים שמחצות ואילך.

אבל אצל החכם שהוא חכם הרואה את הנולד - ויציאת מצרים הרי היא בגדר לידה כמפורש בקרא - א"כ היציאה ממצרים שבמדרגת חכם שרואה את הנולד, א"כ, כל הלילה כולו הוא כבר נמצא רק במדרגת הטעמים, זה התשובה שאומרים לחכם "ואף אתה אמרו לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן".

ה'חייב אדם לראות את עצמו' כפשוטו, וה'חייב' העליון שמלשון חיבה

מה שנאמר "חייב כל אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" זה נאמר אפילו באדם שלא נמצא במדרגה של חכם שצריך שיהיה לו את הטעם של היציאה, אבל מדרגת החכם היא שכבר בתחילת הלילה הוא במדרגת הטעמים, ולכן מתחילת הלילה "חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים" וכו' שהוא שואל מכח שהוא רואה את הנולד, ואצלו המדרגה היא מדרגה של טעמים מופשטים כבר בתחילת הלילה לאורך כל הלילה כולו, - זה המדרגה העליונה של היציאה שמתגלה דייקא בחכם.

ומ"מ, אצל כל אדם ואדם ג"כ נאמר 'חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים' וה'חייב' כלומר שהוא מחוייב להיות מחובר למדרגת הטעם.

אבל כבר הוזכר פעמים הרבה שכל 'חייב' יש לו שתי הבחנות, יש 'חייב' חיצוני ויש 'חייב' פנימי, - 'חייב' כפשוטו זה כמו עבד שמחוייב לאדונו, אבל ה'חייב' העליון זה בבחינת 'חיבת הקודש מכשירתן', בכל חיוב חיצוני החיבה הפנימית היא המחייבת את הדבר, זה הגדר של 'חייב' עליון. ומצד כך מה ש'חייב כל אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים' עומק המחייב של ה"חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" זה **חיבת הטעם**.

עד חצות - פה של אכילה, ומחצות - פה של דיבור

ולפי"ז כשנתחדד שזה עומק נקודת ההארה, - זו ההארה שיוצאת מזמן חצות ואילך שאז כבר נפסק מציאות האכילה בפועל, ונחדד.

כבר הוזכר שבליל היציאה ממצרים יש לנו שתי מצוות יסודיות - שזה הרי כל פסח שהוא בסוד פה ובפה עצמו יש בו שני מהלכים, יש את אכילת הפה ויש את דיבור הפה.

החצי הראשון של הלילה מתגלה בו ג"כ האכילה שבפה, שזה כל מצוות האכילה.

אבל החצי השני של הלילה שכבר עיקר האכילה נגמרה מחצות [בפרט לרבי אלעזר בן עזריה וגם לרבי עקיבא לכתחילה מצד גזירת חכמים], זה הזמן שמתגלה בו הפה-סח.

עד חצי הלילה זהו פה של אכילה, ומחצי הלילה זה פה של שיחה.

וההגדרה היא - עד חצי הלילה הדין הוא לטעום את הדבר כשאוכלים אותו - "בעינין טעם מצה וליכא" (ברכות ל"ח ב') "בלע מרור לא יצא בעינין טעם מרור וליכא" (פסחים קט"ו ב' וברשב"ם שם) צריך לאכול את זה במדרגה של טעם.

ומחצות ואילך - עולים ממדרגת מצוות למדרגת תורה שזה ה"חייב אדם לספר ביציאת מצרים כל אותו הלילה" שהעסק שלו בסיפור יציאת מצרים הוא במדרגת תורה [-שזה עוד דקות לעצמה], ושמה הוא מתחבר לטעמי תורה.

זה הצד העליון והצד התחתון שבלייל התקדש החג, - הצד התחתון האכילה והטעם שבאכילה, והצד העליון הוא הטעם של הסיפור, - זה עומק המדרגה המתגלה.

ולפי"ז מה שנאמר אצל התנאים שבהגדה "והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם הגיע זמן קריאת שמע של שחרית" עומק הדבר הוא כך - כשהם היו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה א"כ, הם היו עסוקים בטעמים, זה היה העסק שלהם כל הלילה במדרגת הטעמים, וטבע הדבר שכשאדם טועם דבר - הוא נמשך לדבר, הוא 'גריר אבתריה'.

'הגיע זמן ק"ש של שחרית' - מדרגת הסיפור שלמעלה מטעם ודעת

"עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם הגיע זמן קריאת שמע של שחרית" - קריאת שמע זה קבלת עול מלכות שמים, זה למעלה ממציאות הטעם, - זה נקרא "הגיע זמן קריאת שמע", זה לא רק כפשוטו שנגמר הזמן של הלילה והגיע הזמן של קריאת שמע - וודאי זה האמת - אבל העומק שבהגדרה - נשתנה כאן המהות של הדבר, שהרי גם כאשר הם יקראו קריאת שמע הם יספרו ביציאת מצרים שהרי הם קוראים את השלוש פרשיות וא"כ גם בקריאת שמע עצמה הם מזכירים את יציאת מצרים, וא"כ כשהם קוראים קריאת שמע הם לא פסקו מסיפור יציאת מצרים, הם

ממשיכים בסיפור יציאת מצרים רק בצורה של קריאת שמע [=אף שבוודאי שקריאת שמע הוא לא רק סיפור יציאת מצרים].

אבל בדקות עומק ההגדרה, כאשר הם היו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, כל הסיפור היה במדרגה של תענוג, במדרגה של טעמים, וכאשר באו תלמידיהם ואמרו להם "הגיע זמן קריאת שמע של שחרית" שזה קבלת עול מלכות שמים בהדגשה, - שם זה כבר נמצא למעלה ממדרגה של טעם.

זה האחרית היותר גבוהה ממדרגת מציאות האכילה ולמעלה ממדרגת מציאות הסיפור, זהו קבלת עול מלכות שמים שמגיע למעלה ממדרגה של טעם, "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", וא"כ, ההארה שיוצאת מכל הלילה היא במדרגה של טעם, טעם באכילה וטעם בסיפור כמו שנתבאר, אבל האחרית היא עוד יותר גבוהה, האחרית של הדבר היא אחרית שלמעלה מטעם ודעת כלל, קבלת עול מלכות שמים, זהו הסיפור יציאת מצרים במדרגה של קריאת שמע, - זו כבר מדרגה שלישית חצי הלילה הראשון הוא אכילה. חצי הלילה השני, סיפור.

ומכאן ואילך ממשיכים את הסיפור של יציאת מצרים - אבל מדיון קריאת שמע וזה כבר למעלה מטעם ודעת, זה עומק הנקודה של שורש הקבלת עול מלכות שמים.

מדרגת טעמי תורה של רבי עקיבא והעליה ל"יצאה נשמתו באחד"

ובעומק, ברור הדבר - זה התגלה ע"י מדרגת רבי עקיבא שהרי התנאים הללו שבהגדה היו מסובים בבני ברק שהיא עירו של רבי עקיבא ורבי עקיבא היה ביניהם, והרי רבי עקיבא זה ר"ת ר"ע שהוא בא לתקן את מציאות הרע - התיקון הראשון זה מה שהוזכר שהאכילה היא לא אכילה מתוך רעב אלא אכילה כשהוא שבע, ויתר על כן, שאכילת השבע היא לא רק במדרגת עשב [וק"ו שלא במדרגה של אכילה גסה של בהמה גסה אבל גם לא רק במדרגה של אכילת בהמה דקה שהיא בבחינת 'וננתי עשב בשדך לבהמתך'] אלא האכילה היא במדרגה של תאבון שאכילת תאבון היא אכילה במדרגה של טעמים, וזה הרי מה שמתגלה ברבי עקיבא כמו שאומרת הגמ' "ולמכסה עתיק יומין" - דברים שכיסה עתיק יומין, אור יקרות וקפאון, הם נתגלו לרבי עקיבא וחבריו שנתגלה לו המדרגה של הטעמים, טעמי תורה נתגלו לרבי עקיבא.

אבל יתר על כן רבי עקיבא לא נשאר רק במדרגה של טעמי תורה, - משה רבינו נתגלה לו טעמי תורה שזה סוד פרה אדומה, אבל רבי עקיבא זכה יתר על כן - "סרקו את בשרו במסריקות של ברזל ויצאה נשמתו ב'אחד'" - נשמתו יצאה בקריאת שמע.

זה ה"עד שבאו תלמידים ואמרו להם הגיע זמן קריאת שמע של שחרית, זה עומק מיתתו של רבי עקיבא, - שזה הרי מה שאמרו לו בשעת מיתתו "עד כאן" וע"ז אמר רבי עקיבא "כל ימי הייתי מצפה מתי יבוא פסוק זה לידי ואקיימנו".

וה"אקיימנו" הזה מתגלה במידת מה בכל סיפא של ליל הסדר, כשמגיע הקריאת שמע של שחרית שאז עולים למעלה ממדרגת הטעם, - זה מדרגת רבי עקיבא שיצאה נשמתו ב'אחד', זה הסיפא של מציאות ליל הסדר שמסתיים בקריאת שמע של שחרית, דייקא בקבלת עול מלכות שמים שהוא למעלה ממציאות של טעם ודעת.

שורש השלימות - 'רצוא' ללמעלה מטעם ודעת ו'שוב' לטעם ודעת

שם זה תנועה, בעומק, של 'רצוא ושוב' בנפש, 'רצוא' ללמעלה מטעם ודעת ו'שוב' לטעם ודעת, זה המדרגה של יציאת מצרים, - עם ישראל יצאו יחד עם המצות הללו ממצרים - ושם שבילי התקדש החג הם טעמו בו טעם מן, זה מדרגת הטעמים שנתבאר, אבל כשמגיע הבוקר עולים למדרגה של קבלת עול מלכות שמים של 'אחד', שם נעשה המציאות של 'רצוא ושוב', זה הסדר שממשיך לאחר ימי הפסח המהלך של 'רצוא ושוב' בין למעלה מטעם ודעת למציאות של טעם ודעת.

זהו הפנימיות של ההארה שמתגלה במציאות האכילה של האפיקומן.

והאכילה הזו היא אכילה בהבחנה של מה שנאמר אצל יעקב אבינו "והאכלתיך נחלת יעקב אביך" נחלה בלי מיצרים, ה"מיצרים" זה ה"מצרים" וע"י ה'נחלה בלי מיצרים' נאמר אז "אז תתענג על ה'", זו האכילה של התענוג שיוצאים ממצרים - זו המדרגה שמתגלה מכח ההארה שנתבארה.

ושורש השלימות 'רצוא ושוב' - למעלה מטעם ודעת, וטעם ודעת, וחוזר חלילה, "אז תתענג על ה'".

אפיקומן | רצון

סיכום קצר וחלקי

מתבאר כאן בשיעור עומק גאולת הרצון שבגאולת מצרים, רצון המולבש בטעם ושלמעלה מהטעם ומדרגת אפיקומן בפרט שמתגלה בו הרצון העליון ובו מונח בשורת הגאולה דלעת"ל

א. עומק גאולת מצרים היא גילוי האור הפנימי של "רצוננו לעשות רצונך" ולכן דווקא משה שבגי' רצון הוא הגואל, וגילוי הרצון מפקיע את ההחמצה של "שאור שבעיסה" ואת ה"שעבוד מלכויות" לפרעה, ומוציא לפועל את הריצה - החפזון שמהות היציאה היא באופן זה.

ב. בהרחבה יותר, יש ב' מהלכים ברצון, רצון המולבש בטעם ורצון בעצם שלמעלה מהטעם, ולכן בגאולה שהיא גילוי הרצון יש גאולה מהשאור שבעיסה שנותן טעם בעיסה בהחמצתה, ומתגלה בגאולה רצון המתלבש בטעם, וזהו ה-ון שברצון הקטנה של הרץ, ומצד כך הגאולה מהצר שבמצרים לרץ אינה שלימה כי הרצון תלוי בטעם שיכול להשתנות, אבל עומק הגאולה הוא הגאולה מהשעבוד מלכויות שמסתיר את הרצון בעצם ואז הגילוי הוא רץ בעצם בבחינת חוק שלמעלה מהטעם שאינו ניתן לשינוי.

ג. 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' בכדי שישאר טעם אפיקומן - זהו מצד רצון שיש בו טעם, אבל מצד שאלת החכם "מה החוקים" הגילוי של מדרגת אפיקומן היא כשכבר פג הטעם שמתגלה ההארה שלמעלה מהטעם.

ד. שורש החפזון דקדושה שמכחו נתקדשו בכורי ישראל הוא ב"ראשית אוני" דיעקב אבינו שהוא ראובן, אבל כיון שזה רצון המלובש בתענוג לכן קדושת הבכורה איננה בשלימות והחפזון יכול להיהפך ל"פחז כמים" שנעתקה הבכורה מראובן, ולכן גם החפזון שבגאולת מצרים אינו בשלימות, אבל לעת"ל שנאמר "כי לא בחפזון תצאו" זה גילוי הרצון שלמעלה מהתענוג, ומצד כך האפיקומן נחשב שורש ותחילת הסעודה דלעת"ל.

ה. מצה דידן היא בתהליך של ח"י רגעים - מדרגת "חיה שבנפש" אבל מצה דלעת"ל היא במדרגת "יחידה" ולא שייך בה החמצה כי היא בבת-אחת ללא תהליך בבחינת "פתאום יבוא" ובהקבלה לכך כוס של אליהו שהיא כוס חמישי - כנגד ה"יחידה" - זהו אליהו שחגור במתניו לצורך ריצה בעצם - 'אליהו באחת'.

אפיקומן, "חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", וא"כ, חלק משאלת החכם היא שאלה על החוקים. ופשוט וברור - השאלה על החוקים, בפרטות היא שאלה על קרבן פסח שנאמר בו לשון של חוק - "זאת חוקת הפסח" וא"כ ביחס לשאלה על חוק של 'מה החוקים האלה' משיבים לו "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן".

'חפזון' - מהות היציאה ממצרים

נתבונן להבין מהו הגילוי של אותו מציאות של חוק, הרי צורת היציאה שהיתה ממצרים כמו שנאמר בקרא - "כי בחפזון יצאתם ממצרים" שהיציאה היתה יציאה באופן של חפזון, וכמו כן הגמ' לומדת את הדין של זריזים מקדימין למצוות ממה שנאמר "ושמרתם את המצות - מצוה הבאה לידיה אל תחמיצנה" ופשוט וברור - מה שילפינן דין זה מהמצות שביציאת מצרים כי יציאת מצרים היתה בחפזון וחפזון הוא אחד מהפנים של הזריזות ולכן משם ילפינן את הדין של מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה כיון שכל המהות של יציאת מצרים היתה באופן של חפזון, באופן של זריזות.

והרי שהמהות של מה שיצא ממצרים - זה לא רק שעם ישראל יצאו ממצרים בחפזון אלא עצם כח החפזון הוא גופא יוצא ממצרים, כשהם היו בשעבוד אצל פרעה בעבודה בחומר ובלבנים זה בבחינת יסוד העפר שהוא היסוד הכבד היפך התנועה הקלה, וזה גופא מה שהוא נקרא **פרעה** אותיות **פה-רע**, כדברי החובות הלבבות הידועים שהאיבר הקל ביותר שיש באדם זה הלשון, ומצד כך מה שנאמר בפרעה "ויכבד ה' את ליבו" בהתפשטות מאותה הכבדה נעשה בחינת **הפה-רע** שבפרעה שהיה אצלו הכבדת הלשון, וזה התגלה בצד מה אצל משה רבינו שנאמר בו 'כבד פה וכבד לשון' שהכבדות הזו נעשתה מהמעשה הידוע שהיה, כשנכנס משה לבית פרעה כמו שאומרים חז"ל.

וא"כ חלה בגלות מצרים כבידות על מציאות הלשון שהאיבר הקל ביותר שיש באדם שהוא הלשון הוא נעשה כבד, וכאשר הם יוצאים ממצרים שיש ד' לשונות של גאולה - הגאולה היתה בלשון ולכן יש ד' לשונות של גאולה, שבכבד פה וכבד לשון היתה הגאולה שנעשה מציאות של קלות,

וכשאיבר הלשון נעשה קל הוא חוזר למקור טבעו שהוא הדיבור – זה אופן הגילוי שנעשה המציאות של היציאה ממצרים בחפזון.

ובלשון אחר חפזון הוא בהבחנה של ריצה שכאשר האדם יוצא במהירות תנועת המהירות מתראה כריצה שהאדם רץ, בכוחות הגוף זה ריצת הרגליים ובכוחות הנפש זה רצון, וזה עומק החקיקה שמתגלה באפיקומן שמונח בו התשובה על "מה העדות והחוקים", כי פנימיות החוק הוא רצון, ונחדד.

מדרגת "יש טעם ברצון" ומדרגת "אין טעם ברצון"

כידוע עד מאד יש שתי מדרגות ברצון, יש מדרגה תחתונה ברצון ויש מדרגה עליונה ברצון, המדרגה התחתונה ברצון היא בבחינת 'יש טעם ברצון' שכאשר הרצון מתלבש בחכמה נעשה הקטנה של הרץ שזה ע"י ה-ון שמצטרפים לרץ ונעשה רצון, זה ההקטנה של הרצון כשהוא מתלבש במציאות החכמה וההתלבשות של הרצון במציאות החכמה היא גופא יוצרת את הטעם ברצון.

אבל יש את המדרגה העליונה שברצון שהיא בבחינת 'אין טעם ברצון', רצון שהוא למעלה מטעם ודעת, רצון עצמי, וזה עומק הגאולה של בני ישראל שנגאלו ממצרים ע"י משה רבינו שהוא הגואל את בני ישראל ממצרים – הקב"ה אומר לו למשה להוציא את בני ישראל ממצרים ומשה אומר להקב"ה "שלח נא ביד תשלח" וע"ז אומר הקב"ה למשה "אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם" ומשה בגימטריא רצון עם הכולל כידוע עד מאד בדברי רבותינו שבזה מונח עומק הגאולה, וזה הרצון שיצא ממצרים, אבל זה לא רק רצון באופן של טעם ודעת אלא במעמקים הוא רצון שלמעלה מטעם ודעת.

בהלבשה של הרצון בטעם ודעת זה ההגדרה שנאמר ב"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" שבהבחנה הפשוטה זה רצון מצד ההלבשה של טעם ודעת מחמת שבאפיקומן יש טעם, טעם פסח או טעם מצה, שע"מ שישאר אותו טעם לא אוכלים מיני מתיקה אחריו שמפסיקים את אותו טעם, וזהו פשטות הסוגיא כמו שמבואר שם בפסחים ברשב"ם ועוד.

חוק - מדרגת 'אין טעם ברצון' שאין הרצון בר-שינוי

אבל בעומק יותר, עומק ההגדרה של "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" כי כאשר אוכלים את האפיקומן זה למעלה מטעם, ואם הוא אוכל מיני מתיקה הרי שהוא יורד ממדרגת 'למעלה מטעם' למציאות של טעם, זה עומק מה ש'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' במדרגה של רצון מצד הכח של החקיקה - חוק.

מצד ההלבשה של הרצון בטעם ודעת - זה לא חקיקה גמורה מפני שיש טעם בדבר ואם הטעם ישתנה א"כ הרצון יכול להשתנות, ואם כן הוא לא נקרא חוק כי הוא לא חקוק, הוא דבר שיכול להשתנות, ועל אף שפעמים הרבה בדברי רבותינו מבואר שהחכמה נקראת חוק - בעומק זהו מחמת שורש החכמה ולא מחמת ההתגלות של החכמה עצמה.

אבל כאשר מתגלה הרצון שלמעלה מטעם ודעת זה עומק המדרגה הנקראת חוק, ומצד כך משה בגימטריא רצון כמו שהוזכר והוא הרי נקרא בלשון הפסוק "שם חלקת מחוקק ספון" - 'משה איקרי מחוקק' כמו שדורשים חז"ל, וזהו ה'חלקת מחוקק ספון', המקום שמשה רבינו שנקרא 'מחוקק' נקבר שם, וזה ברור ופשוט - מה שמשה רבינו 'ספון' שם אין כוונת הדבר רק כפשוטו שגופו של משה רבינו נטמן שם, זה החלק התחתון שזה פשוטו של מקרא ו'אין מקרא יוצא מידי פשוטו' - אבל עומק הדבר ששם הוא ספון - זה הנעלמות של הרצון שבבחינת ה'אין טעם ברצון', זה 'שם חלקת מחוקק ספון' שפנימיות ההויה של משה רבינו טמונה וספונה שם, זה הנעלמות שבחוק, הנעלמות שברצון של 'אין טעם ברצון' שהדבר נעלם ונסתר, זה עומק מדרגתו של משה רבינו.

והשורש של הגילוי הזה הוא גופא הגילוי של יציאת מצרים שנאמר בה "כי בחפזון יצאת ממצרים" שכך יצאנו ממצרים וזה מה שמשיבין לחכם על שאלת 'מה החוקים' - 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן'.

הפקעת ה'שעבוד מלכויות' והפקעת ה'שאור שבעיסה' שבגאולת מצרים

ובעומק, כח היציאה שבני ישראל יצאו ממצרים שזה היה במציאות של חפזון, מהו השורש של אותו 'חפזון' - בלשון חז"ל זה הגמ' הידועה בברכות ששם נאמר "רצוננו לעשות רצונך אלא שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות מעכב", וכמו שכבר הוזכר, כאשר בני ישראל יצאו ממצרים היה

הפקעה של ה'שאור שבעיסה' והיה הפקעה של 'שעבוד מלכויות', ההפקעה של שעבוד מלכויות זה מה שיצאנו מלהיות 'עבדי פרעה' שהוא מלך, היציאה מעבדות של פרעה זה ההפקעה של שעבוד מלכויות, וזה נאמר לכאן, ביציאה מכל גלות שבכל גלות משועבדים למלך מסויים, בהגדרה הכוללת של גלות, וכשיוצאים מהגלות יוצאים משעבוד מלכויות בצורה חלקית - פשוט וברור - וזה היציאה שהיה בגאולת מצרים שבלילה זה הרי אנו כבני מלכים.

אבל יתר על כן, מה שמתגלה בעיקר בגאולת מצרים זהו ההפקעה מה'שאור שבעיסה' שמעכב לגלות את הרצון, שביציאת מצרים נאמר 'תשביתו שאור מבתיכם', וברור ופשוט כמו שהרחיבו רבותינו רבות ש'מבתיכם' זה לא דווקא כפשוטו מהבית שזה הדין של 'לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך' שנאמר בבתי ישראל - זה בוודאי עיקר הדין, אבל בפנימיות כוונת הדבר 'בתיכם' - בתוכם, 'שאור לא ימצא בבתיכם' 'לא יראה לך שאור' - מה שנאסר 'שאור' כלומר - עוקרים את ה'שאור שבעיסה' שבאדם, נמצא שבגלות מצרים נעלם הרצון ובגאולת מצרים שהיה גם הפקעה של 'שעבוד מלכויות' וגם הפקעה של 'שאור שבעיסה' - חוזר ומתגלה ה'רצוננו לעשות רצונך', זה גדר ה'חוק' 'החוקים' - 'חוקת הפסח' שנאמר ביציאת מצרים.

גילוי הרצון - ריצה שביציאת מצרים

יציאת מצרים היא גילוי של ה'רצוננו לעשות רצונך' שהרי ה'לעשות רצונך' זה גופא מה שמתגלה ב'ושמרתם את המצות, מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה', ששורש הדבר מתגלה מה'רצוננו לעשות רצונך', אם הוא מחמיץ את המצוה, הוא מחמיץ אותה מכח 'שאור שבעיסה' שמעלים את ה'רצוננו לעשות רצונך' שאז הוא מחמיץ את העיסה - פשוט וברור - אבל כשמתגלה המעמקים ביציאת מצרים שמתגלה עומק האור הפנימי של ה'רצוננו לעשות רצונך', יש הפקעה של ה'שעבוד מלכויות' והפקעה של ה'שאור שבעיסה', מתגלה מעמקי הרצון וממילא התולדה הוא ה'חפזון' של יציאת מצרים, כי ה'רצוננו לעשות רצונך' זה רצון בבחינת רץ והוא גופא מוציא את בני ישראל ממצרים, שם נתהפך הצר שב'מצרים' לרץ, מצרים אותיות צר-מים, כי עיקר היציאה ממצרים לא היתה רק בליל פסח אלא בשביעי של פסח ששם נאמר 'נטה ידך על הים ובקעהו' שמכח מציאות המים שנבקעו שהם מפקיעים מהם את השעבוד למצרים זהו ה'צר-מים' ששם נבקע המים ומכח כך הם יצאו בשלימות ממצרים בשביעי של פסח, וא"כ ה'צר' זהו הכח שמתגלה בגלות מצרים, אבל

כאשר ה'צר' הופך להיות רץ שזה בבחינת רצון כמו שנתבאר, שבכוחות הנפש זהו ה'רצוננו לעשות רצונך' - ב'פועל' שבדבר זהו היציאה ממצרים באופן של 'בחפזון תצאו' שצורת היציאה שהם יוצאים ממצרים היא באופן של ריצה.

גילוי הרצון שיש בו טעם ודעת בגאולת מצרים וגילוי רצון שלמעלה מטעם ודעת ששלימותו במתן תורה

ובעומק, יש שני מהלכים ברצון, יש את המהלך ברצון שהוא בבחינת רצון שיש בו טעם ודעת כמו שהוזכר, ויש את המהלך ברצון שהוא למעלה מטעם ודעת, וחידוד הדברים בעומק להמתבאר - רצון שמתלבש בטעם ודעת זהו רצון שהוא בר-שינוי, וזה ברור לכל בר-דעת שאם הרצון הוא בר שינוי א"כ חסר בחקיקה שבו כמו שהוזכר, ואם הוא בר שינוי הוא גם יכול להתהפך מרץ לצר, כי היא גופא - מה שהוא בר השתנות זה גם גורם שהוא יכול להתהפך מדבר לדבר.

אבל רצון שהוא למעלה מטעם ודעת הוא רצון עצמי ורצון עצמי הוא העומק של החקיקה, דבר שהוא חוק הוא איננו ניתן לשינוי, זה שני מהלכים במהלכי גאולת ישראל ממצרים, במהלך התחנות הגאולה היא באופן של חוק שיש בו טעם ודעת - חוק שנתלבש בטעם ודעת שזה ה'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' - שישאר טעם אפיקומן, ומצד ההבחנה הזו - הדבר ניתן לנקודת השתנות שיתכן שיהיה שינוי ברצון, ומצד כך הגאולה ממצרים היא עדיין לא גאולה שלימה כי מבחינת רץ הם יכולים לחזור לצר, וכמו שהוזכר זה מה שהתגלה שגם לאחר שהם יצאו ממצרים בליל פסח אבל עדיין עד יום השביעי אין גילוי שלם של גאולה כי יש להם עדיין את ים סוף שנצרך שיהיה את המציאות לבקוע אותו.

אבל בעומק הפנימי יותר מתגלה הרצון שלמעלה מטעם ודעת שזה עומק כח החקיקה שאיננו ניתן לנקודת השתנות, והחקיקה העליונה של כח הרצון העליון שאיננו מתלבש בטעם ודעת הוא פנימיות האור של גאולת בני ישראל ממצרים.

ומצד כך, שלימות היציאה ממצרים היא מתן תורה - וקדם לכך ה'חוקותיה במרה', שזה החוקים שהם נצטוו במרה כמו שנאמר בקרא "שם שם לו חוק ומשפט", אבל השלימות של זה מתגלה במדרגת מתן תורה ששם כשניתנה להם התורה ניתן להם מדרגת החוק העליון, ההכנה לדבר היתה ע"י השם שם לו חוק ומשפט ושם ניסהו' שזה ההכנה של ההוצאה מהכח לפועל של אותו

כח של חקיקה וההשלמה שלו היא במדרגת מתן תורה ששם הושלם מציאות החקיקה של יציאת בני ישראל ממצרים.

אבל להבין עמוק - "כי בחפזון יצאת מצרים", בני ישראל יצאו בחפזון ממצרים, וביציאה ממצרים שעיקרה היא מכת בכורות ע"ז נאמר "קדש לי כל בכור פטר רחם בבני ישראל" שבכורי ישראל נתקדשו תחת בכורי מצרים, שמכח שהקב"ה הכה את בכורי מצרים ואת בכורי ישראל הציל התקדשו בכורי ישראל במכת בכורות, ומתוך אותה מכת בכורות - בה נאמר שהם יצאו בחפזון ממצרים [- והיציאה בפועל היתה בבוקר], וא"כ גדר הדבר שהם יצאו ממצרים מכח אותו חפזון.

הגילוי בליל הגאולה שיש טעם ברצון וגאולת הבוקר שלמעלה מטעם ברצון

ובדקות - הרי אכילת פסח היא עד חצות אבל הם לא יצאו ממצרים עד הבוקר, וכמו שמבואר באמרי אמת שמזמן חצות עד היציאה בפועל יש שש שעות שזה הרי זמן ההמתנה אחר אכילת בשר שמאחרי שש שעות מותר לאכול מאכלי חלב, כלומר שרושם האכילה שנשאר בבשר הוא שש שעות, ולפי"ז רושם האכילה שנשאר מטעם הפסח הוא שש שעות [על אף שזה נקודה דקה, משום שאיסור בשר בחלב הוא לא בהכרח מיסוד דין של טעם וגם זה סוגיא שיש לדון בה - אבל כך מבואר בדבריו], ומכל מקום - רושם טעם האפיקומן שזה טעם הפסח שנשאר, הוא נשאר עד היציאה בפועל ממצרים.

זה שני המהלכים שהזכרנו, המהלך התחתון שזה ה"יש טעם ברצון" זה היה בחצות, והמהלך של ה"אין טעם ברצון" - אז כפשוטו כאשר עובר השש שעות נגמר הטעם כלא היה וא"כ האכילה בטילה, אבל בעומק כאשר נגמר השש שעות עולים למעלה ממקום הטעם וזהו הבוקר שאז יוצאים בני ישראל ממצרים.

ובהקבלה לכך היה את ה"לפנות בוקר" של קריעת ים סוף שגם הוא היה, בהקבלה, באותו זמן של לפנות בוקר שהוא לא היה בחצות.

אבל מ"מ א"כ, פנימיות האור שמתגלה בלילה הוא פנימיות ה'טעם ברצון', ומה שמתגלה בבוקר הוא ה'למעלה מטעם ברצון', ובלילה שנתגלה הטעם ברצון - אז נתקדשו הבכורות.

שורש קדושת הבכורות שבחפזון דמצרים אצל ראובן - בכור במדרגה של טעם

נחזור עוד פעם ונאמר, א"כ - כשמתגלה בחצות לילה ה'טעם ברצון' - הפנימיות של הדבר הוא עדיין במדרגת 'טעם ברצון' שזה רצון שיכול להשתנות, והוא השורש של מציאות החפזון שהחפזון הוא מצד המדרגה התחתונה, ומצד כך האותיות **חפז** שבחפזון מתהפך להיות **פחז** שזה מה שמתגלה בראובן - בנו בכורו של יעקב אבינו, שזה מה שאומר יעקב לראובן "כחי וראשית אוני", אבל - יעקב אבינו אומר לראובן "**פחז** כמים אל תותר וגו' אז חללת יצועי עליה" ונעתק הבכורה מראובן ליוסף מפני שהוא חילל יצועי אביו במעשה של בלהה ולאח כידוע מדברי חז"ל שמביא רש"י, מאיפה השורש של אותו דבר? - הגילוי של **פחז** זהו האופן של התהפכות החפזון שהופך להיות **פחז**, כאשר זה חפזון דקדושה זה בחינת ליל התקדש החג, וכאשר זה מתהפך, זה 'פחז' כמים אל תותר' מצד הקלקול, אבל השורש היכן הוא - אותו קדושת בכורה שנתקדשה בליל יציאת מצרים שאז נתקדשו כל בכורי ישראל, השורש שלה כמו שברור ופשוט, היה אצל ראובן בקדושת הבכור שהיה אצלו, ומצד הקדושה הזו שהיה אצל ראובן לא התגלה השלימות של החפזון.

הרי גדר מה שמתגלה בכח ההולדה זהו ה"יורה כחץ" כלשון חז"ל שזה אופן של חפזון שהוא ממחר לצאת, זהו החפזון שמתגלה בכח ההולדה, אלא שאצל כל אדם ואדם שלא שמור בקדושה, החפזון הזה נופל כי זה יוצא טרם זמו [- מעין מה שמתגלה ביציאת מצרים בבני אפרים שיצאו קודם הזמן], אבל אצל יעקב אבינו שנאמר בו "כחי וראשית אוני - שלא ראה קרי מימיו" א"כ, אין לו את כח המהירות דקלקול שמתגלה אלא הוא משמר את כח הזריזות לקדושה, מצד כך זה השורש של בכור דקדושה שאצל יעקב אבינו.

אבל להבין עמוק - הרי כמו שנאמר אפילו על דוד המלך ששורש לידתו לא יכול להיות בשלימות של קדושה - "הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמ"י" מחמת שאביו ואמו היה להם תענוג ביצירתו, כלומר - שהיה להם טעם ביצירתו, לכן, מצד כך גם הבכור מתגלה במדרגה של טעם, וכמו שאומרים רבותינו שלכן גם אחד מהטעמים שלא מברכים ברכה על כח ההולדה מפני שזה נעשה בהכרח שלא לשמה - זה מחמת גילוי של הטעם - התענוג המתלבש בדבר שהטעם הזה מלביש את הרצון באופן של **רצון** - תענוג, וזה לא רצון שלמעלה מטעם ודעת אלא הוא בהלבשה של

טעם ודעת, רצון כזה זהו רצון של טעם משורש טעות שזה הטי-ע' שבטעם משורש של הטעיה ומצד כך שורש קדושת הבכורה הוא איננו שלם.

והשורש התגלה אצל יעקב אבינו שראובן הוא בכור - "כחי וראשית אוני", אבל "פחו כמים אל תותר" ונעתק ממנו הבכורה, זה העומק של יציאת בני ישראל ממצרים - **מדין ליל התקדש החג** - שלא היה בשורש הדבר הארה שלימה של רצון שלמעלה מטעם ודעת אלא רצון של טעם ודעת, זה הטעם שטועמים באפיקומן בבחינת רצון של טעם ודעת, ומצד כך, החפזון שבני ישראל יצאו בו ממצרים הוא לא חפזון שלם דקדושה מחמת שנחסר בו המדרגה של 'למעלה מטעם ודעת'.

ה"כי לא בחפזון תצאו" שבגאולה העתידה - רצון שלמעלה מטעם ודעת

אבל על הגאולה העתידה שתהיה במהרה בימינו נאמר "כי לא בחפזון תצאו", אין שם יציאה במדרגה של חפזון, ובהקבלה למה שנתבאר - זה לא יציאה במדרגה של רצון המתלבש בטעם ודעת אלא זה רצון שלמעלה מטעם ודעת, והרצון שלמעלה מטעם ודעת הוא למעלה ממצויאות החפזון שנופל ל-**פחו כמים**'.

זה השורש הפנימי של גאולת בני ישראל בבוקר שהיא למעלה מהגאולה שהיתה בליל התקדש חג.

וזה השורש של הגאולה בפועל שתהיה לעתיד לבוא שהיא תהיה באופן של "כי לא בחפזון תצאו" כמו שנאמר בה.

והגילוי שגאולת הבוקר היא במדרגה הזו - כמו שנתבאר שלאחר שש שעות מחצות פג המציאות של הטעם ומה שפג מציאות הטעם זה הארה שלמעלה ממצויאות הטעם.

זה מה שנאמר על הגאולה העתידה שיהיה שורש שלמעלה ממצויאות הגאולה של יציאת מצרים, למעלה ממצויאות החפזון.

ומצד ההבחנה הזו כמו שכבר הוזכר, זה לא יהיה גדר של גילוי של רצון בבחינת רץ-ון שה-ון מקטין את מציאות הרצון אלא זה יהיה רץ בעצם.

עכשיו כח האון הוא כח ההולדה, "כחי וראשית אוני" שזהו און א'-ון שה-ון מקטין את הא' ובאותו מידה ה-ון מקטין את הרצון - רץ-ון - היינו הך - [והמילה רצון עצמה היא נוטריקון רץ - און, אין שמה א' כי היא מובלעת - אבל זה נוטריקון רץ-און] זה ההקטנה של כח הרצון, וזה שורש הדבר שהיה ביציאת מצרים שנעתק קדושת הבכורה מראובן שהוא "כחי וראשית אוני" ליוסף שמידתו היא כח ההולדה, אבל זה הכל באותו מהלך של עומק מציאות החפזון שנתבאר.

אבל כשיתגלה לעתיד לבוא - מה שהיה מעין כך בבוקר של יציאת מצרים שהוא למעלה ממדרגת הטעם של אפיקומן כמו שחודד - מתגלה המעמקים של עומק כח הריצה שבדבר, יופקע ה"שעבוד מלכויות" בשלימות ויופקע ה"שאור שבעיסה".

מדרגת מצה דידן של "ח"י רגעים - 'חיה שבנפש' ומדרגת מצה דלעת"ל בבת-אחת, 'יחידה שבנפש'

ולהבין עמוק - המצות שיש בידינו השתא הם מצות של ח"י רגעים שזה הרי הזמן שאפשר להשהות את המצות, ואחרי ח"י - זה הופך למת, אלו הם הח"י רגעים שבהם עושים את העיסה שלא תחמיץ, זה מכח מדרגת חיה שבנפש.

אבל מכח מדרגת גאולה העתידה שתהיה במהרה בימינו - המדות יהיו במדרגה של יחידה, לא במדרגה של חיה.

עכשיו ההארה של המצות הוא באופן של ח"י רגעים, זה זמן עשיית המצה כי ההארה שמאירה בעשיית המצה היא הארה של חי, היא הארה של חיה שבנפש, ומשם מגיע מקום הריצה שהוקטן מרץ לרצון כמו שנתבאר, ההלבשה של הרצון בטעם ודעת.

אבל כאשר יתגלה הגאולה העתידה מכח ההארה העליונה יותר - מה שנאמר "ושמרתם את המצות - מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" הוא לא יהיה בשיעור של ח"י רגעים אלא הוא יהיה בבת-אחת, הוא יהיה מציאות של יחידה שבנפש, מציאות אחת, זה העומק של ההארה שנקראת רצון שלמעלה מטעם ודעת, למעלה ממציאות החפזון שע"ז נאמר "לא בחפזון תצאו".

מדרגת 'פתאום' דלעת"ל בבת אחת, ללא תהליך

ובלשון פשוטה וברורה - כאשר הדבר נעשה כתהליך, שייך בו חפזון בתהליך שיש בו שזה הח"י רגעים, אבל הגאולה העתידה שעליה נאמר "פתאום יבוא האדון אל היכלו" "פתאום", נעשה בבת

אחת, ומה שהוא נעשה בבת אחת כי אין בו תהליך של דבר וא"כ לא שייך שיהיה מציאות של החמצה.

זה עומק גילוי מציאות הרץ, הרצון שמקטין את הדבר מכח כך נעשה מציאות של תהליך, והתהליך הוא בבחינה של 'חי', אבל כאשר מתגלה הרץ שלמעלה מהרצון מתגלה הדבר בבת אחת, מה שתופסים עכשיו מציאות של ריצה של אדם שרץ, גם זה תהליך, הוא רץ ממקום למקום עד שהוא מגיע למקום שאליו הוא רץ, זה התפיסה התחתונה של הריצה - הרצון.

אבל הריצה העליונה היא נעשית "כמראה הבזק" בבת אחת, זה הגאולה העתידה "פתאום יבוא האדון", זה עומק הגאולה שמתגלה.

מדרגת אפיקומן וב' כוסות אחרונות - תחילת הסעודה דלעת"ל

וכמו שהזכירו כבר רבותינו עיקר הדין הוא "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" ומה שאנחנו אוכלים גופא, קראו לזה הראשונים 'אפיקומן', מכח שהאכילה הזו היא אכילה של הסעודה דלעתיד לבוא, 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן' ומה שאנחנו אוכלים באחרונה בליל פסח זה תחילת הסעודה דלעתיד לבוא בהדגשה, זה מה שאוכלים בסיפא של ליל הסדר.

והאכילה הזו שאוכלים את האפיקומן באחרונה, שהיא האור דלעתיד לבוא היא האור שמאיר כבר בפסח עצמו שזה ההשרשה של הגאולה לעתיד לבוא, ומה שזה מאיר בפסח עצמו כמו שחודד - זה לא בשעת האכילה עצמה אלא שש שעות אחרי שנגמר האכילה שאז נגמר הטעם שבדבר, ושם מתגלה העומק של ההארה שהיא השורש של הסעודה דלעתיד לבוא, גילוי ה"אין טעם ברצון" שזה גילוי האכילה דלעתיד לבוא.

וזה ברור - בסעודה דלעתיד לבוא הרי יש שור הבר ויש יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, לעתיד לבוא, במקום קרבן פסח יהיה שור הבר, ובמקום ארבע כוסות יהיה את ההגדרה של "יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית", זה ההקבלה של הסעודה דלעתיד לבוא לסעודה של ליל התקדש החג.

ולכן - אחרי האפיקומן הרי שותים עוד כוסות, והרי הפוסקים כבר דנו, ויש בזה מחלוקת בראשונים, האם מותר לשתות אחר האפיקומן יין או לא, האם נאסר אחרי האפיקומן דווקא

אכילה או גם שתיית יין, אבל גם להראשונים שאוסרים שתיית יין, כמו שהם אומרים, היין של כוס ברכת המזון והיין של כוס רביעי מותר בוודאי לשתות כי זה חלק מהתקנה שבדבר, אבל בעומק מה שמונח כאן במה שהאפיקומן מצטרף לכוסות האחרונות - כי זה הסעודה דלעתיד לבוא של השור הבר ושל היין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, זה ההשרשה שיש במציאות ליל פסח לסעודה דלעתיד לבוא.

גילוי אליהו שבכוס של אליהו - מכח אפיקומן וכוסות אחרונים שבהם מונח בשורת הגאולה

ומצד כך נהגין הרי להניח כוס של אליהו שעתיד לבוא לבשר על הגאולה, זה לא רק שיש ספק של דינא אם צריך לשתות כוס חמישית והוא יכריע את הספק שזהו פשוטם של דברים בבחינת "תשבי יתרץ קושיות ובעיות" [= ר"ת תיקון], אלא הגדרת הדבר שבשתייה הזו של הב' כוסות ובאכילה הזו של האפיקומן מונח הבשורה דלעתיד לבוא, זה נקרא "כוס של אליהו", מה שמניחים כוס לאליהו כלומר שזה גופא גילוי אליהו, גילוי אליהו זה מי שבא לבשר על הגאולה - ובאכילת אפיקומן ובכוסות האחרונים מונח הבשורה על הגאולה, זה נקרא גילוי אליהו שאליהו בא, והגילוי הזה הוא גילוי בכוחות הנפש ברצון שלמעלה מטעם ודעת, ב"רצוננו לעשות רצונך" כשהוסר ה"שאור שבעיסה" והוסר ה"שעבוד מלכויות".

יש מה שהשעבוד מלכויות מלכויות מסתיר את מציאות הרצון ויש מה שהשאור שבעיסה מסתיר את מציאות הרצון, מצד הטעם שברצון השאור שבעיסה הוא זה שמסתיר, שהרי זהו השאור שמביא לידי טעם בעיסה, מצה היא פשוטה ושאור הוא נותן טעם בדבר שע"י שהוא מחמיץ אותו הוא נותן בו טעם.

אבל מצד הרצון בעצם שלמעלה מטעם ודעת - השעבוד מלכויות הוא זה שמסתיר את מציאות הגילוי של הרצון ומצד כך - אנחנו אוכלים מצות בראשונה בתחילת הסעודה, והרי נחלקו הראשונים אם עיקר אכילת המצה הוא בתחילה או בסוף, מצד המצה שאוכלים בהתחלה הרי זה הפך השאור שבעיסה, שאוכלים מצה שהיא ללא שאור.

אבל מצד האכילה באחרונה - היא כנגד השעבוד מלכויות שהוסר השעבוד מלכויות ואז מתגלה ה'למעלה מטעם ודעת' שבמציאות הרצון, כשהשעבוד מלכויות הוסר מתגלה ה'למעלה מטעם ודעת' שברצון וכמו שהוזכר, זה השורש של הגילוי אליהו שנמצא בסעודה של ליל פסח.

עומק הספק דכוס חמישי - הארה דלעתל שאינה מתיישבת היום בגילוי

כוס של אליהו זה לא רק הספק של הכוס חמישי, זה פשוט - בגאולה העכשוית היה רק ארבע כוסות כנגד נפש רוח נשמה חיה, זה בחינת ארבע כוסות כידוע, אבל הגאולה העתידה היא בסוד היחידה שבנפש שזה הכוס החמישי, זה נקרא שהוא בא לבשר על הגאולה של הלעתיד לבוא, זה כוס חמישי של אליהו, זה לא רק ספק כפשוטו מכח שנחלקו הראשונים, אלא בעומק זה ההארה דלעתיד לבוא שאינה מתיישבת היום בגילוי.

זה נקרא שיש ספק בחיוב כוס חמישי, מושרש ההארה דלעתיד אבל היא אינה נמצאת בגילוי, זה גופא הספק של כוס חמישי, זה כוס של אליהו, יש עוד הרבה דברים שאנחנו לא יודעים ומחכים לפשיטות של אליהו ולא קוראים לזה מכח כך שזה שייך לאליהו.

דייקא הכוס הזה מאיר בו האור שהוא שייך לאליהו, אליהו נאמר בו הבחינה של "חגור במתניו" מעין מה שהיה במצרים "מתניכם חגורים" ואז מתגלה מכח כך כח הריצה שזהו דרך הרצים שחוגרים את עצמם, אבל לא מתגלה הריצה מהצד התחתון שזה הרץ בבחינת רצון כמו שהוזכר, אלא אליהו בא לבשר על הגאולה על הרץ שגדרו הוא "אליהו באחת" כמו שאומרת הגמ', שהגילוי שבדבר הוא גילוי של ה'אחד', זה מה שאליהו בא לבשר על מציאות הגאולה.

עכשיו יש ריבוי של רצונות, אבל ב"רצוננו לעשות רצונך" יש רצון אחד ושם הכל הוא בבת אחת, יחידה שבנפש, זה מעמקי הסיפא של ליל הסדר, גילוי אליהו שמבשר על הגאולה.

שו"ת

[שאלה: הרב אמר שגילוי אליהו זה בבחינת היחידה, והלידה היא בבחינת תוספת] - בחינת יוסף - [האם יש אפשרות של נגיעה שאפשר לנגוע בזה?] - "אך עצמי ובשרי" כמו שהמהר"ל עצמו מגדיר שזה נקרא מצה, בבחינת "עני ורוכב על חמור", הוא נוגע במציאות העצמית בלי שום נקודת תוספת, זהו בחינת משיח בן דוד, ולא בחינת משיח בן יוסף, מצד משיח בן יוסף יש תוספת אבל משיח בן דוד זה לגעת בנקודה העצמית בלי שום נקודת הגדלתה, זהו הגאולה, אם הוא

מגדיל את זה מצד הקדושה זה נקרא יוסף ואם הוא מגדיל את זה מצד הקלקול זה גאווה, אבל שניהם זה תוספת, ויש את הנקודה העצמית שזה מצה, המים וקמח כשלעצמם, זה עצם המציאות כשלעצמה, מצה מלשון מציאות, עצם המציאות עצמה. [- האם זה הפשט ברמב"ם שאומר שצריך לאכול מצה בלי שום סיבה אלא כמו בתקיעת שופר, כי כך הקב"ה ציוה] = זה חוזר לבחינת החוק והרצון שלמעלה מטעם ודעת כמו שאמרנו, "רחמנא אמר תקעו" [- האם זה עדיף מההלך של טעם?] - זה שני מהלכים, משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, שתי צורות של גילוי.

אפיקומן | יחידה שבנפש

סיכום חלקי וקצר

מתגלה כאן בשיעור שאור היחידה שבנפש' שמאיר בבבית - הן היחידה הפרטית בבית הפרטי והן היחידה כללית' - הארת משיח - בבית הכללי שהוא ביהמ"ק, מקיף את כל ההשתלשלות של גלות וגאולת מצרים בכלל וקרבת פסח בפרט, כשורש לגאולה העתידה - אור ה'אחד'.

א. גאולת ישראל בליל פסח היא גאולה של "לא תצאו איש מפתח ביתו" - הארת היחידה שבנפש' שמאירה בבית, וזהו הדין 'בבית אחד יאכל' שבקרבת פסח ודין קשירתו לכרעי המיטה שמבטא חיבור לקביעות שבבית כמקום לינה, וב"סור מרע" זהו איסור "שאור לא ימצא בבתיכם" דייקא, וכן חיוב בדיקה שחל על בית כי החמץ מסתיר את אור הבית.

ב. שורש הירידה למצרים הוא בבחינת הבית של י"ב שבטים שנאמר בהם "איש וביתו ובאו", ועומק עצתו של פרעה לעכב את הגאולה שהיא אור של בית הוא ע"י שמשעבדם לבנות את פיתום ש"פי תהום בולעו" ואת רעמסס ש"מתרוסס" שזהו כח הביטול לבית, ושורש הגאולה היא ב"ויעש להם בתים" שנאמר במילדות - שורש משה ואהרן שגואלים את ישראל, וזהו בנין בית ישראל בנעלמות בתוך גלות מצרים עד גילוי אור הבית בליל פסח, וגם ביציאתם ממצרים הארת הבית ממשיכה בענני הכבוד וזה שורש מצות סוכה שהוא המשכת הארת הבית לדורות.

ג. הבית בה"א הידיעה הוא בית המקדש שאליו עולים כל ישראל בג' רגלים, ובעיקר בפסח להקרבת הפסח, ובעומק, קשירת הפסח לכרעי המיטה היא לא רק לבית הפרטי אלא לביהמ"ק שנקרא 'חדר המיעטות', וזהו ה'בית מלוני' שמתגלה אצל יעקב אבינו שקראו בית ע"י "וישכב במקום ההוא וילן שם", ומכח כך גם בזמן הגאולה ענני הכבוד [שהם גם בגדר בית] מביאים את בני ישראל להקריב את הפסח במקום בית המקדש. וכן כשהם יוצאים ממצרים הם נושאים ארזים שהם הכח לבנות משכן - שהוא בבחינת בית - ומכח כך הם נכנסים לא"י ובונים את ביהמ"ק.

ד. קרבת פסח הוא בבחינת היחידה' ולכן הוא קרבת נבדל משאר הקרבות בדיני הקרבתו ואכילתו, וקובע את יום י"ד ניסן כיו"ט לעצמו, ומהותו היא אור של מסירות נפש שבהקרבת אלהי מצרים בשונה משאר קרבות שהם הקרבה מלשון קירבא, וזהו שורש "בבית אחד יאכל" - שבו הארת היחידה הפרטית, ולעת"ל בהארת משיח - היחידה הכללית - כל ישראל יאכלו ק"פ בבית אחד [מאותו של שורש הבית השלישי שהוא 'בית אחד' לצרף את הכנס"י] - וזו תהיה הסעודה דלעת"ל דשור הבר ולויתן, ואז כל ישראל יאכלו ק"פ מבהמה אחת, ולא יהא קרבת נוסף של חגיגה

בכדי שהפסח יאכל על השובע אלא האכילה כולה רק פסח, עד השורש העליון שמה שהשתא אומרים הלל והודאה על הפסח - לעת"ל הפסח גופא יהפך לקרבן תודה.

ה. ליל פסח וליל ת"ב חלים באותו יום כי הם ה'דבר והיפוכו' שבמהלכי הבית, בניינו וחורבנו, ובהקבלה לכך, בגאולה העתידה הארת נפש דמשיח הוא גילוי של תשעה באב ובמדרגת מקום זה בנין ביהמ"ק דלעתיד שזהו הגילוי של "בניסן עתידין להיגאל", ובפרטות זה עומק האור של אפיקומן - אפיקו את הארת המן שיורד מן השמים שמאותו שורש יירד הבית השלישי מן השמים.

אפיקומן - כמו שנתבאר שורש החלקים של גדר הראשית שמתגלה באפיקומן:

ההויה שהיא שורש המצה מלשון מציאות. ומשם נמשך האמונה במציאות שזה ה'מיכלא דמהימנותא'.

התענוג שבאכילה שזהו ה'אין מפטירין אחר הפסח האפיקומן' על מנת שישאר טעם האפיקומן בפיו שזה התענוג הפנימי שבדיבור, אפיקומן - אפיקו-מן לגלות את התענוג.

וכח הרצון שמתגלה באפיקומן שהרי האפיקומן הוא הסיפא של הליל הסדר וזה מה שנאמר בסימני ליל הסדר - נרצה - מלשון של רצון, זה הסיפא של ליל הסדר נרצה - רצון, הכח של הרצון המתגלה באפיקומן.

אלו הם החלקים השורשיים שגנוזים במציאות האפיקומן.

"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", האור של האפיקומן בפרט והאור של פסח בכלל הוא השורש של האור של הגאולה לעתיד לבוא, הגאולה לעתיד לבוא מושרשת בגאולת ישראל ממצרים.

כבר הוזכר יסוד דברי רבותינו שהסעודה של ליל הסדר בכלל ואפיקומן בפרט היא השורש של הסעודה דלעתיד לבוא, וכן היין ששותים הוא השורש של ה"יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית" - זה יהיה הסעודה דלעתיד לבוא.

"בבית אחד יאכל" שבקרבת פסח - אור היחידה שמאיר בבית

האכילה והשתיה הזו הם אינם נגמרים בליל הסדר אלא נשאר מהם ה'טעם אפיקומן' וכן בשתיה לאחמ"כ כששותים את ב' הכוסות של יין, זה נמשך ומאיר הלאה.

ועומקם של דברים - יש הרי מצוה מיוחדת שנאמרה בקרבן פסח - בפסח מצרים נאמר להדיא האיסור לצאת מפתח בתיהם - "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר וגו' ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף", אבל גם בפסח דורות נאמר בלשון הפסוק "בבית אחד יאכל" ויש מחלוקת בזה בגמ' בסוגיא בפסחים מה גדר הדבר, אבל מקרא מלא - "בבית אחד יאכל".

ועומק הדבר שהפסח נאכל בבית אחד ולא נאכל בשני בתים - זה ברור שמחמת שהאור שמאיר בפסח הוא אור של בית.

הוזכר פעמים רבות מאד דברי רבותינו על מה שמבואר בחז"ל "חמישה שמות יש לה לנפש - נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה". שהנפש היא בכבד, הרוח בלב, הנשמה במח, החיה בבגדים והיחידה נמצאת בבית.

וא"כ, עומק ההארה שמתגלה בפסח - "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר", ו"בבית אחד יאכל" שמתגלה בקרבן פסח שהוא האפיקומן זה הארה שמאיר בפנימיות אור היחידה שהיא מאירה בבית, ומי שיוצא מהבית הוא יוצא מהארת היחידה, זה העומק של האיסור לצאת מפתח

הבית עד בוקר, וכאשר אוכלים את האפיקומן שזה זמן עיקר ההארה לדורות נאמר "בבית אחד יאכל" - זה מקום ההארה.

הישיבה בסוכות בענני הכבוד שביציאה ממצרים - המשך הארת ה'בית'

וההארה הזו בוקעת גם כאשר הם יוצאים ממצרים אף שלכאורה נגמר מהלכי הבית אך ההארה הזו ממשיכה הלאה, יש לנו הרי שני מועדים שורשיים - פסח וסוכות - ושבעות כידוע מדברי הרמב"ן ועוד הוא לא מועד גמור לעצמו אלא הוא שמיני עצרת של החמישים יום, השמיני עצרת של חג הפסח, ובדרך רמז זה רמז במילה פסח עצמה פ' - פסח, ס' - סוכות וח' זה השמיני של פסח והשמיני של סוכות שמצד אחד הם רגל בפני עצמם ומצד אחד הם חלק ממציאות המועד של פסח וסוכות.

ובפרטות לעניינא דידן - כמו שבפסח יש דין של בית, בפסח מצרים יש דין של "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" ובפסח דורות יש דין באכילה "בבית אחד יאכל", כמו כן בסוכות יש דין של "בסוכות תשבו שבעת ימים" - 'תשבו כעין תדורו'.

ובהבנה הפשוטה - בפסח יש דין להיות בבית ובסוכות יש דין לצאת מן הבית - "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי", אבל בדקות יותר בשניהם יש את היחס של "שב בדירת" ... אלא שבסוכות באיזה דירה תשב - "שב בדירת עראי".

והעומק שבדברים הוא - בפסח מצרים ישבנו בתוך בית, האיר היחידה שבנפש שבבית וכשיוצאים ממצרים שלכאורה יוצאים מן הבית שהרי רק "עד בוקר" נאמר לא לצאת אבל מהבוקר היה יציאה ממצרים - "ויהי בשלח פרעה את העם", אבל ביציאה ממצרים ממשיך ההארה שהיה בליל פסח, ובאיזה אופן הוא ממשיך - "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" שהמשכה של הארת הסוכה היא המשכה של ה"בבית אחד יאכל" ושל ה"ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר", זהו ה"בסוכות הושבתי" שהיה ביציאת מצרים "שב בדירת עראי", והישיבה הזו שבני ישראל נמצאים תחת ענני הכבוד כשהם הולכים במדבר שזה ה"בסוכות הושבתי" היא ממשיכה את ההארה של "בבית אחד יאכל" לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" שאותה הארה ממשיכה.

ואשר על כן - ההארה הזו של ליל פסח לא מסתיימת, אם כן, בליל פסח בגדר של בית אלא היא ממשיכה ביציאתם ממצרים שכשהם יוצאים ממצרים הם יושבים בסוכות וא"כ ההארה של הבית ממשיכים אותם, וע"י כן מתגלה הכח שמקיף את בני ישראל כבית, היחידה שבנפש שהאירה ביציאת מצרים היא זו שממשיכה ומאירה כאשר הם הולכים במדבר - "בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים".

עומק חיוב ביעור חמץ שתלוי בבית - שלא יסתיך את האור שבבית

יתר על כן, עומק ההארה שמתגלה בפסח הרי יש לו שני צדדים, מצד אחד יש את המצוה של האכילה, אכילת פסח מצה ומרור, ומהצד השני יש את האיסור של "ולא יראה לך שאור בכל גבולכם", "לא ימצא חמץ בבתים", והיינו שבפסח לא נאמר רק שיש דין של איסור אכילה ויש דין של איסור הנאה שזה מצאנו גם בשאר איסורי תורה אלא בפסח יש דין מיוחד שלא יראה לו חמץ בגבולו של האדם, בביתו של האדם, יש איסור שיראה לו שם חמץ

בהקבלה לצד החיובי של אכילת פסח שנאמר שיש דין של בית - "בבית אחד יאכל", מהצד ההיפכי שלו להסיר את כח הטומאה יש את הדין של חמץ שנאסר דווקא 'בבתים' ולא נאסר חוץ מגבולו של האדם, האיסור שיראה חמץ בגבולו של האדם הוא מחמת שעד כמה שהחמץ מתראה בבית - ודייקא מדגישים - בבית שזה לא רק איסור מצד בעלות של ממון על החמץ שזה הגדרה אחרת, אלא שהאיסור זה מה שהוא מתראה בביתו של אדם, מה שהאיסור הוא שזה מתראה בבית היינו משום שלולי כך - אם חס ושלום יש מציאות של חמץ הרי שנעלם האור הפנימי של הבית, הוא מסתיר את האור שנמצא בבית.

ולכן יש דין בדיקה בחמץ, ובעומק מה שנאמר "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר" כלומר - שיש חיוב נוסף לבדוק את הבתים, והיינו שמלבד האיסור דאורייתא להשהות את החמץ בביתו נאמר ש"בודקין את החמץ", וודאי ש"בודקין את חמץ" היינו שבודקים את הבית מחמץ וא"כ החיוב בדיקה הוא חיוב של בית - הוא לא חיוב בדיקה של חמץ, ולכן מי שיש לו חמץ ואין לו בית אין לו חיוב בדיקה, מי שיש לו בית ג"כ אין חיוב בדיקה במקום שאין מכניסין בו חמץ, אבל החיוב הוא במי שיש לו בית ששם יסוד החיוב של הבדיקה חמץ.

קרבת פסח - נבדל משאר הקרבנות בהקרבתו ובאכילתו

ומה ש"בודקים את החמץ לאור הנר", מאיפה האור של הנר מאיר לבדוק בו את הבית? - ברור ופשוט - יש לנו דין של אכילת אפיקומן - פסח ויש לנו זמן של הקרבת אפיקומן - פסח, והרי בשונה מהמועד של סוכות ש"ד תשרי אין לו דין של מועד, י"ד ניסן שהוא ערב פסח יש לו דין של מועד, וכפשוטו הדין של מועד שבו הוא מחמת שזה זמן ההקרבה של הקרבן פסח שהוא מוקרב ב"ד.

וגדר שיעור הדבר - פסח לא דומה לשאר הקרבנות הנאכלים, קדשי קדשים וקדשים קלים שנאכל ליום ולילה או לשני ימים ולילה אלא קרבן פסח יש לו דין לעצמו - הוא לא נאכל ליום ולילה וק"ו שלא לשני ימים ולילה אלא הוא נאכל ללילה, זה שיעור חובת אכילתו שהוא נאכל ללילה בלבד, וא"כ, זמן ההקרבה שלו הוא לא זמן האכילה וזמן האכילה שלו הוא לא זמן ההקרבה שלו, בשאר הקרבנות זמן אכילתם הוא זמן הקרבתם, מקריבים אותם ביום ולא מקריבים אותם בלילה [חוץ מאיברים ופרדים שלא נתעכלו שקרבים כל הלילה] ששאר הקרבנות נקריבים ביום קודם תמיד של בין הערבים כמו שנאמר ביחס לקרבן תמיד של שחר

"עליה השלם כל הקרבנות כולם וביום ההקרבה עצמו מתחיל זמן אכילתם אבל קרבן פסח הוא מוקרב ביום ואז הוא איננו ראוי לאכילה, ובדקות הוא מוקרב אחרי תמיד של בין הערבים כי הוא לא שייך למערכת של כל הקרבנות כולם שהם נאכלים ביום הקרבנות - ולכן הפסח מוקרב אחרי תמיד של בין הערביים.

ואשר על כן - מונח בהקרבת קרבן פסח שהוא דין הקרבה לעצמו והוא לא עומד במהלכי כל הקרבנות כולם, תמיד נראה שיש תמיד של שחר ותמיד של בין הערביים וביניהם כל הקרבנות כולם, שזה הדין של "עליה השלם כל הקרבנות כולם", אבל פסח מוקרב אחרי תמיד של בין הערביים, הוא שונה מכל הקרבנות, הוא נבדל מכל קרבנות כי מונח בו אופן של יחידה לעצמה, הוא לא מצורף לשאר כל הקרבנות כולם.

כל הקרבנות כולם נקראים קרבן מלשון של הקרבה - קרבה בבחינת "נפש כי תקריב", אבל קרבן פסח שהוקרב במסירות נפש ביציאת מצרים שהם הקריבו את אלהי מצרים הוא אור לעצמו של מציאות מסירות נפש.

קרבן פסח הוא הקרבן הראשון שהקריבו ועל אף שהיו קרבנות שקדמו לו אך הם לא היו מדין ציווי לכלל ישראל אלא הוא הקרבן הראשון שהוקרב, והוא קרבן שקדם למתן תורה, הוא קרבן נבדל מכל שאר הקרבנות, בהדגשה, הוא בבחינת ה'יחידה', הוא עומד כמציאות לעצמו, ולכן הוא גם קובע יום טוב לעצמו כי הוא מהות שונה מכל ההקרבות, שאר כל הקרבנות כולם יום הקרבנות הוא לא בגדר שיעור יום טוב כמו יום י"ד ניסן שהוא יו"ט של קרבן פסח.

וודאי, יש כמה וכמה חילוקים בין שאר הקרבנות לפסח, אבל חילוק אחד יסודי שמתבאר השתא - קרבן פסח הוא נבדל מהקרבנות במהות שלו, בזמן הקרבנות, בזמן אכילתו, הוא בריה בפני עצמו, ולכן גם הי"ד שהוא קרב בו הוא סוג של יו"ט לעצמו, וא"כ, לא רק האכילה שלו נאכלת בבית אחד שהוא נאכל לעצמו וגדר שיעור אכילתו לילה בלבד, אלא בהקרבתו ג"כ הוא כמציאות לעצמו.

קשירת פסח מצרים לכרעי המיטה - קשירתו למקום לינה שבבית

והדוגמא הבהירה לכך הרי מתגלה בפסח מצרים שבזה הוא שונה מכל הקרבנות כולם שמבעשור לחודש היה דין של ביקור והיו קושרי אותו לכרעי המיטה, ולכאו' הרי יכולים לקשור אותו היכן שיקשרו אותו, ומדוע קושרים אותו דווקא בכרעי המיטה, רק ברור הדבר, עיקר בית הוא מקום של לינה שהלינה היא הקביעות שבבית, כי אכילה שבבית יכולה להיות באופן של אכילת עראי אבל בשינה כל שינה היא קבע בשיעור מסויים ולכן עיקר הבית הוא מקום של לינה, וכן בית המקדש נקרא "בית מלוני", וכיון שעיקר הבית הוא מקום של לינה לכן הגילוי שמתגלה שקושרים את הקרבן פסח של מצרים לכרעי המיטה הוא גילוי שמתגלה בו מדרגת שורש מציאות הבית שכבר מתחילת ביקורו הוא מתגלה שהוא שייך למציאות הבית.

‘הבית’ בה’ הידיעה - בית המקדש

וביתר חידוד - יש לנו הרי את הדין שקיים בכל המועדים "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'" והראיה שנאמרה היא לא רק ראייה בעלמא לראות "את פני האדון ה'" אלא דייקא "במקום אשר יבחר", וה"מקום אשר יבחר" הוא בית המקדש, הוא בית, יש בו דין של בית, זה הגילוי הכללי שמתגלה שלוש פעמים בשנה.

אבל עיקר הגילוי מתגלה בקרבן פסח בפסח ראשון - ובפסח שני, מי שהיה טמא או בדרך רחוקה בפסח ראשון - שכל יחיד ויחיד חייב לבוא לבית המקדש להקריב קרבן פסח, בשונה מעולת ראייה שיש לה פטורים נוספים, כי קרבן פסח הוא מצורף לבית המקדש, הוא מצורף לדין 'בית' שבבית המקדש, ומדגישים עוד פעם - קרבן פסח מצורף את כל ישראל ל'בית' ו'הבית' בה"א הידיעה הוא בית המקדש, זה העומק של המעמקים שבקרבן פסח, זה האפיקומן שנשאר באחרונה.

ההארה של קרבן פסח מתחילה מקשירה לכרעי המיטה וכמו שהזכרנו שעיקרו של בית הוא מקום של שינה, ועיקר גילוי הדבר מתגלה מכח יעקב אבינו כדברי חז"ל - "אברהם קראו הר, יצחק קראו שדה ויעקב קראו בית" ואיפה מתגלה החיבור של יעקב לבית שבבית המקדש - "וישכב במקום ההוא וילן שם כי בא השמש" שמתגלה מקום של שינה מכחו של יעקב אבינו, וכלשון חז"ל שם "צדיק זה בא לבית מלוני" זה מקום של שינה מכחו של יעקב אבינו.

עומק הקשירה לכרעי המיטה - חיבור בני ישראל למקום בית המקדש

ובעומק מי שקובע את הדבר - זה התחיל בקרבן פסח שנקשר בכרעי המיטה שהמיטה זה המקום של הלינה, זה הקשירה לכרעי המיטה, במעמקים, וזה לא רק קשירה לבית הפרטי הזה ששם ישנים שמצד כך כרעי המיטה הוא המקום של שינה, אלא כרעי המיטה הם הקשירה למקום של "בית מלוני" בבית המקדש שנקרא "חדר המיטות" - לשם הקשירה שקושרים את הקרבן פסח, קושרים אותו לבית, וסתם בית משמש תמיד בלשון חז"ל על בית המקדש, זה 'הבית' בה"א הידיעה.

וכשאוכלים את הקרבן פסח שנאמר בו "בבית אחד יאכל" אז וודאי כפשוטו, וזה הגדר לדינא שזה אותו בית שבפועל הוא נאכל, שם הוא צריך להאכל, אבל הרי כמו שאומרים חז"ל כמו שיש בתרגום כידוע, שבקרבן פסח של מצרים, ע"י הענני כבוד נלקחו בני ישראל לארץ ישראל והקריבו שם את הקרבן פסח, והעומק - וזה מה שהוזכר בראשית, שליל פסח שנאמר בו "בבית אחד יאכל" זה לא שנגמר הדין 'בית' בליל פסח אלא הוא ממשיך ע"י ה"כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים" שממשיך הדין 'בית', וכשהם יצאו ממצרים בפעם הראשונה ביום י"ד להקריב את הקרבן פסח, הם יצאו מכח אותם ענני כבוד שעליהם נאמר "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", וא"כ היציאה היתה יציאה בגדרי 'בית', הם יצאו באופן של עננים שהם ה"בסוכות הושבתי" וא"כ הם יצאו מבתיים שבמצרים ע"י

"בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם" והם מגיעים לארץ ישראל לירושלים - לבית המקדש שנקרא בית [וכמובן, עוד לא היה שמה בית בפועל אלא בית בכח] ובבית הזה - שם השורש של כל ההקרבה של קרבן פסח.

ומי גרם להם שיש להם את כח הדבר שענני הכבוד יקחו אותם לבית המקדש להקריב - כי הם קשרו את הקרבן בכרעי המיטה, וא"כ הם התחברו ל"חדר המיטות", הם התחברו ל"בית מלוני", זה החיבור שבו הם נקשרים למקום בית המקדש למדרגת הבית השלם.

וזה גדר חורבנו של בית ובניינו של בית, כשהבית בחורבנו - נעלם שורש ההארה הראשונה שהתגלתה מבעשור לחודש בקשירה לכרעי המיטה, ומה שחז"ל אומרים כידוע על הפסוק "השביעני במרורים הרוני לענה" וזה מובא בפוסקים שאותו יום שיוצא ליל פסח יוצא ליל תשעה באב, ולחלק מהפוסקים מה שאנחנו נוהגים לאכול ביצה - או שזה זכר לחגיגה כפשוטו שהקריבו, או שזה זכר למנהג אבלים שאוכלים ביצה מחמת שבאותו לילה בהכרח יוצא ליל תשעה באב.

והעומק שבדברים להמתבאר, זה ברור ביותר - ההארה שמאיר החיבור לבית היה בגדר הקרבן פסח, ולפי"ז בית בבניינו ובית בחורבנו זה ה'דבר והיפוכו' שמתגלה בליל פסח - "השביעני במרורים הרוני לענה", מצד התיקון מתגלה בליל פסח "על מצות ומרורים יאכלוהו" ומצד הקלקול מתגלה בחורבן הבית "הרוני לענה", אבל הכל מונח במהלכי בית, במהלכי בנין הבית ובמהלכי חורבן הבית, זה עומק יציאת בני ישראל ממצרים.

"ויעש להם בתים" שבמילדות - שורש גאולת מצרים

ופשוט וברור - השורש של גאולת בני ישראל ממצרים היא במעשה של פרעה עם המילדות שהוא אומר למילדות "וראיתם על האבנים אם בן הוא והמיתן אותו ואם בת היא וחיה" והמילדות שלא עשו כאשר ציוה עליהם פרעה בירך אותם הקב"ה "ויעש להם בתים" כדברי חז"ל - בתי כהונה ובתי לוויה ובתי מלכות, זה שורש גאולתם של בני ישראל ממצרים, שורש גאולתם של בני ישראל היא מכח המילדות - שפרה ופועה, יוכבד ומרים - שמהם יוצא, בעומק, משה רבינו שהוא גואלם של ישראל, מיוכבד הוא נולד ומרים היא זו שמצילה אותו, ומשה רבינו כאשר הוא נולד הוא מונח בתיבה שזה שיעור מסוים של בית - ואותיות תיבה הם אותיות הבית כידוע, זה צורת לידתו של משה רבינו, הוא נולד למהלכי בית, מה שנאמר "ויעש להם בתים" - בתי כהונה ובתי לוויה ומלכות" שמכח כך יוצא מושיען של ישראל - משה - שהיה לו דין של מלך, ויוצא אהרון שעליו נאמר "ואהרן יהיה לך לפה" שמהם יוצא בתי כהונה ובתי לוויה ובתי מלכות, הם גואלים את בני ישראל ממצרים, ומה שהם גואלים את בני ישראל ממצרים זה מכח "ויעש להם בתים", הם גואלים מדרגה של בית - זה גופא מדרגת הדבר של מה שיוצא מהם.

ומצד הקלקול - לכן שעבד אותם פרעה בשעבוד של "ויבן ערי מסכנות לפרעה את פיתום ואת רמעסס" וכלשון חז"ל כידוע בגמ' בסוטה "פיתום - פי תהום בולעו ורעמסס - שכל מה שהיו בונים היה מתרוסס", ופשוט וברור - מה היה העומק של הבנין הזה ששעבד אותם בו פרעה? -

כנגד ה'בית דקדושה' יש חורבן הבית שזה ה"השביעיני במרורים הרוני לענה" שכנגד האור של הבית שמתגלה בגאולה של בני ישראל ממצרים היה שעבוד של בית והשעבוד של הבית זהו חורבן הבית שכנגד בניינו, כשפרעה מצוה אותם לבנות את פיתום ואת רעמסס שמה שהיו בונים היה מתרוסס כמו שהוזכר מדברי חז"ל - הוא מעורר את חורבן הבית ובזה הוא מעכב את הגאולה של ישראל בליל פסח שהוא גאולה של "לא תצאו איש מפתח ביתו", של "בבית אחד יאכל", שע"י שהופכים את הבית ל"פיתום ורעמסס" - ל'פי תהום בולעו' ול'מתרוסס' נעשה מציאות של ביטול לבית, זה גופא עומק עצתו של פרעה.

וכנגד כך - "ויעש להם בתים", הקב"ה עושה למילדות בתים ומכח כך דייקא - "תחת התפוח עוררתיך" וגו', שמה שנבנו כל מציאות הכנסת ישראל היינו שנבנה במעמקים, נבנה בנעלמות כל מציאות הבית, עד שהוא מתגלה ביציאתם ממצרים בליל פסח "בבית אחד יאכל" "לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר", כלומר - נבנה מציאות הבית בנעלמות, הוא זה שנבנה בגלות מצרים.

"איש וביתו באו" שבירידת הי"ב שבטים למצרים - הבית שהולך ונבנה מתוך הגלות

ולהבין ברור - נאמר בקרא "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו" זה דייקא הבית שהגיע למצרים, מצד גלות מצרים יש מעשה אבות סימן לבנים שזה מה שהאבות - אברהם ויעקב - ירדו למצרים חוץ מיצחק שהוא עולה תמימה, זה ה'מעשה אבות' שהאבות ירדו והקב"ה אומר ליעקב אבינו בפרט "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה", והי"ב שבטים ירדו למצרים והם נגאלו ממצרים שזה מה שנאמר כשהם יצאו ממצרים שהיה גאולה גם לשבטים - "ויקח משה את עצמות יוסף עמו" [וכדברי חז"ל שעצמות כל השבטים עלו עמהם].

וא"כ, יעקב שיוורד למצרים - זה לא ירידה גמורה שזה מה שהקב"ה אומר לו "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה", כי זה רק מדין "מעשה אבות סימן לבנים", אבל הבנים שיוורדים למצרים - זה מתחיל בי"ב שבטים שאצלם מתחיל גלות מצרים, וכח השעבוד בפועל, זה רק בזמן מיתתו של יוסף, אבל שורש הירידה למצרים זה בי"ב שבטים שאצלם שורש הירידה מתחילה, והרי זמן השעות שישבו בני ישראל במצרים היה ארבע מאות שנה - וכדברי חז"ל שהקב"ה דילג על הקץ ומשורש לידתו של יצחק התחיל המנין של הארבע מאות שנה, זהו תיבת בית - י"ב-ת' י"ב זהו הנפש שירדו למצרים שהם השורשים שירדו, וכמובן "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה" זה בהרחבה, אבל ההגדרה של הפסוק "איש וביתו באו" אלו הם הי"ב שבטים, זה הי"ב שב'בית' והזמן שהם נמצאים במצרים שהוא ת' שנה זה הת' של ה'בית'.

מצד אחד כמובן זה היה ירידה של גלות של הבית כשיוורדים למצרים, אבל הבית הזה של "ויעש להם בתים" שנאמר לאחר מכן, הוא לא התגלה רק בסיפא של הדבר אלא הבית הולך ונבנה בתוך מעמקי הגלות, וכשבני ישראל יוצאים מן הגלות - הם מוציאים את ה'בית' איתם, והרי כמו שאומרים חז"ל כידוע, יעקב אבינו נטע ארזים ועמם יצאו בני ישראל ממצרים על מנת לבנות את המשכן כשהם יוצאים ממצרים, כלומר - הם יוצאים עם מה שבונים איתו בית - שזה המשכן]

"משכן איקרי מקדש, מקדש איקרי משכן" כמו שאומרת הגמ' [הם יוצאים עם הכח לבנות את הבית, זה הכח שהם יוצאים אתו ממצרים שזה מונח באותם ארזים, באותם 'בריה התיכון' שעליו ומסביבו נבנה כל המשכן כולו, אתו הם היוצאים ממצרים, הם יוצאים עם הכח של הבנין של הבית, מכחו הם יוצאים ממצרים, זה עומק גאולת בני ישראל שיצאו ממצרים.

ועם הבית הזה יצאו בני ישראל ממצרים והלכו אתו במדבר ארבעים שנה, ועם הבית הזה - מכחו ועל ידו - נכנסו לארץ ישראל, וכמו שאומרת הגמ' שהמשכן לא שלטו בו זרים אלא הוא נגזו כי הוא מעשה ידיו של משה [סוגיא בסוטה] ומכח כך בונים את בנין הבית.

פנימיות הארת הבית השלישי שבאפיקומן

'בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל', יש מה שנאמר בחז"ל שנולד משיח בתשעה באב, אבל הרי תשעה באב מקביל לליל פסח כמו שהוזכר שזה "השביעי במרורים הרוני לענה" שהם מקבילים אהדדי.

הנפש של משיח זה גילוי של תשעה באב שבו ביום הוא נולד, ודייקא מה שרבי יוחנן אמר "אילו הוינא התם הוי קבעינא לתענית בעשירי" זה מהשורש של העשירי בניסן שנאמר ב"משכו וקחו לכם" שאז קושרים אותו לכרעי המיטה כמו שנתבאר.

אבל, יש ביאת משיח ויש בנין בית המקדש, ביאת משיח, הארת משיח - הוא הולדה של תשעה באב, אבל ההארה של ניסן הוא הבנין של בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו, זה מושרש בהארה של "בבית אחד יאכל" שיש בכח של מציאות הקרבן פסח.

כשמאיר האור הפנימי של פסח, מאיר האור הפנימי של האפיקומן - הוא מוציא לחוץ את הבית הנעלם, זה מציאות ההארה, וזה בעומק ההגדרה שהוא נקרא **אפיקומן - אפיקו-מן**, וכמו שאומרים רבותינו שזה קאי על **המן** שירד במדבר, אבל בעומק יותר כוונת הדבר הוא כך - מקדש ראשון ומקדש שני נבנה בידי אדם אבל מקדש שלישי כדברי חז"ל כידוע עד מאד, עתיד לירד מן השמים, מה שבמדבר ירד לבני ישראל **מן** זה מאותו שורש של הארה שלעתיד לבוא ירד מן השמים בית המקדש, הבית המקדש השלישי שיירד מן השמים זה אותו מדרגה של "הנני ממטיר לכם מן מן השמים", שמאותו מדרגה של הארה מתגלה בנין ביהמ"ק.

והרי הרמב"ן אומר שהמן הוא מזיו האור העליון וזה השורש של חודש ניסן שאחריו בא אייר שיש בו את הדין של פסח שני שהוא נקרא "חודש זיו" שבו מתגלה ההארה, מכח אותו זיו עתיד לירד בית המקדש השלישי במהרה בימינו.

ולפי"ז **אפיקומן** זה לא רק **אפיקו-מן** מדין האכילה של ירדת המן במדבר אלא מאותו שורש של הארה מתגלה המדרגה של הבית המקדש השלישי שעתידי לירד מן השמים זהו **האפיקומן 'אפיקו' - מן** את אותה הארה של המן, ומכחו להוציא את בנין הבית.

בבית המקדש שהיה נאמר "עומדים צפופים ומשתחווים רווחים" - שהשתחווה היא מעין צורה של שינה שכאשר האדם ישן הוא בפשוט ידים ורגלים - אבל בבית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו יתקיים גם "עומדים רווחים" ונחדד.

לעת"ל כל ישראל יאכלו קרבן פסח בבית אחד

כמו שאנחנו אומרים בברכת הגאולה "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" [זה הנוסח בכל שנה ושנה, והשנה אומרים לפי חלק מהשיטות "מן הפסחים ומן הזבחים"], בבית השלישי שיהיה בו מדרגת אכילה של בית המקדש - שמה יתקיים "בבית אחד יאכל" שכל ישראל יחד יאכלו באותו בית, מעין מה שאומרת הגמ' לגבי סוכה "ראויים כל ישראל לישיב בסוכה אחת" וכמו שנתבאר הרי לעיל, הסוכה זה ההמשכה של הבית שהיה במצרים - "בבית אחד יאכל".

השתא הקרבן פסח שנאכל בבית אחד - כל חבורה וחבורה לעצמה באותו בית עצמו - ב' חבורות, כל הסוגיא בפסחים באיזה אופן אפשר לאכול אותו - אבל לעתיד לבוא כאשר ירד הבית השלישי כל ישראל יחד יאכלו באותו בית.

גילוי ה'בית אחד' שבבית השלישי

ולהבין ברור - עכשיו אנחנו נמצאים במדרגה של בית ראשון ובית שני, כלומר - יש ריבוי של בתים, וממילא גם הקרבן שנאמר בו "בבית אחד יאכל" אבל כל חבורה יכולה בבית שלה, וזה שורש של שני בתים.

אבל כשירד בית המקדש השלישי - פשוט וברור לכל בר-דעת שזה לא 'שלישי' כפשוטו בלבד שלישי שאחר הראשון והשני אלא זה הבית האחד שלמעלה מהשנים, זה בית המקדש השלישי, ומכח הבית האחד שלמעלה מהשנים הרי הוא מעין מה שנאמר בסוכה "ראויים כל ישראל לישיב בסוכה אחת" כמו כן כאן כולם יהיו באותו מדרגה של בית.

וא"כ, מה שנאמר "עומדים צפופים ומשתחווים רווחים" - לעתיד לבוא זה יהיה גם "עומדים רווחים" - זה עומק המדרגה דלעתיד לבוא, ההארה של הבית השלישי שהוא יהיה 'בית אחד' שיצרף את כל הכנסת ישראל יחד.

גילוי ה'בית אחד' - הארת ה'יחידה הכללית' דמשיח במדרגת מקום

זהו הגילוי שבמדרגת נפש, מדרגת מקום ומדרגת זמן:

במדרגת נפש זה הארת משיח שהלידה שלו בבחינת זמן היא שייכת לתשעה באב.

במדרגת מקום זה 'בית', אבל זה ה'יחידה שבנפש' שמאירה שזה הארת משיח כידוע, היא מאירה בפסח מדין מדרגת מקום - במדרגת בית.

כשמאיר יחידה פרטית בכל ליל פסח - הקרבן פסח נאכל כל חבורה וחבורה לעצמה זה מדרגת 'בבית אחד יאכל' מצד הארת יחידה פרטית.

אבל כשיאיר הארתו של משיח שהיא היחידה הכוללת שם היא תחבר את כל ישראל יחד, ולכן ה"בית אחד יאכל" היינו שכל ישראל יחד יאכלו את הקרבן פסח בבית אחד, האכילה הזו היא אכילה שמצרפת את כל ישראל בפועל, אבל השורש של הדבר היא אכילה שכולם מחוברים יחד והאכילה הזו מצטרפת מאותו קרבן.

לעת"ל נל ישראל יאכלו הפסח מבהמה אחת

ובעומק, השתא הרי כל אחד שאוכל מהקרבן זה מכח שהקרבן נאכל למנויו ונמנים על הקרבן באופן שכל אחד צריך שיגיע לו כשיעור אכילה שזה שיעור כזית, אבל בקרבן דלעתיד לבוא שהוא בחינת שור הבר, בחינת הלוייתן דלעתיד שזה הסעודה דלעתיד לבוא - שזה השורש של הקרבן פסח דלעתיד - מה שהשתא הקרבן פסח הוא באופן של אכילת שה אבל לעתיד לבוא השורש של האכילה היא באופן של שור הבר והלוייתן, ואז לא יהיה ריבוי של קרבנות כמו עכשיו שהקרבן נאכל למנויו ונמנים כל חבורה וחבורה על קרבן לעצמה, אלא יהיה בהמה אחת - קרבן אחד שכולם יאכלו מאותו קרבן, זה נקרא בלשון הפסוק "בהמות בהרי אלף" - הרי אלף זה מנין, יחידות, עשרות, מאות ואלפים, אבל כידוע עד מאד שבחינת אלף היינו שהוא חוזר לאלף, חוזר ל'אחד', זהו "בהמות בהרי אלף".

כמו שכל ישראל יושבים בסוכה אחת "ראויים ישראל לישב בסוכה אחת", כמו כן כאן מקום האכילה הוא 'בית אחד' והקרבן שממנו יאכל - כל ישראל יאכלו מבהמה שהיא 'אחת', זה האור דלעתיד לבוא, ההקרבה היא קרבן אחד, וכשכל ישראל מאיר בהם בפנימיות כח ה'אחד' שהשורש שלו זה "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" - אז יהיה קרבן פסח אחד.

השתא ככלל הסוגיא בפסחים מקריבים את הפסח בשלוש כיתות ככל סדר הדבר המבואר שם, אבל לעתיד לבוא יהיה הקרבה של כח אחד בלבד שהוא שורש כל מציאות ההקרבה של קרבן פסח.

מדרגה דהשתא - "שני גדיי עזים", פסח וחגיגה, ולעת"ל קרבן פסח לבדו

מה שהשתא יש לנו קרבן פסח, זהו קרבן פסח שהוא במהלכי שנים והדוגמא הבהירה - יש פסח ויש חגיגה שעל מנת שפסח יאכל על השובע אוכלים קודם לכן חגיגה, והשורש מתגלה ביצחק ועשיו שיצחק אמר לו להביא לו מצידו בליל פסח ואז אומרת רבקה ליעקב "קח לך שני גדיי עיזים" אחד לפסח ואחד לחגיגה כדברי חז"ל, שם נאמר "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי בעבור תברכך נפשי" כמו שאמר יצחק לעשיו ובמקום כך הוא מברך לבסוף את יעקב, שם זה מהלכי שנים, יש יעקב ויש עשיו, יעקב הוא בבחינה בנין הבית ועשיו הוא בבחינת חורבן הבית כידוע - הר שעיר - וכן הקרבנות הם שנים, פסח וחגיגה, זה הח' שבפסח חגיגה, הכל בנוי במהלכי השנים מכח שיש שני בתי מקדשות - ולכן יש פסח ויש מציאות של חגיגה.

אבל כשיאיר האור השלם, לא יצטרכו לאכול לפני הפסח את הקרבן חגיגה על מנת שהפסח יאכל על השובע.

"השביעני במרורים הרווני לענה", להבין עמוק, למה זה "השביעני במרורים" בליל פסח הרי יש רק דין של אכילת מרור בליל הפסח ולמה נאמר 'השביעני במרורים'? אבל זה פשוט וברור - כיון שצריכים לאכול את הפסח על השובע על מנת כן הוא ממלא את כריסו במה שקודם לפסח, השורש של מה שהוא צריך למלאות כריסו מכח דבר אחר זה נקרא "מרורים", אם אין את השעבוד, אם אין את המרור שהוא בגימטריא מות כידוע עד מאד בדברי רבותינו - לא צריך לשבוע מדבר אחר אלא האכילה תהיה רק אכילה של קרבן פסח.

מה שאנחנו אומרים "ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים" - אבל כשיאיר בית המקדש השלישי במהרה בימינו בשלימות - עיקר האכילה ושלימות האכילה תהיה למעלה מאכילה של פסח וחגיגה שצריך את שניהם בבחינת "שני גדיי עיזים" [שהם בבחינת ה'יריעות עיזים' שזה המקום של הצד של הנפילה] ויתגלה ה'אחד', יהיה 'בבית אחד יאכל' ויהיה קרבן אחד שאוכלים ממנו, ואז השביעה לא תהיה מדין "השביעני במרורים", וכשאינן "השביעני במרורים" גם אין "הרוני לענה" - אין חורבן הבית.

ואז, כל האכילה כולה תהיה אכילה של קרבן פסח, יש שלבים בימות משיח כמו שאומרים רבותינו, בשלב הראשון זה יהיה הארה של "מן הפסחים ומן הזבחים" שהפסחים קודמים, אבל לאחר מכן זה הארה שכל האכילה כולה היא מציאות של אכילת פסח.

לעת"ל - קרבן פסח יהפך להיות קרבן תודה

ובעומק - הרי בליל פסח אנחנו אומרים הלל הגדול שזה ה-כ"ו 'כי לעולם חסדו' שבתהלים, ולעתיד לבוא כמו שאומרים חז"ל כל הקרבנות בטלים חוץ מקרבן תודה, ובעומק, פסח הוא גופא יתגלה ה'תודה', זה הקרבן דלעתיד לבוא.

מה שכל הקרבנות בטלים לעתיד לבוא - כמו שהמועדים בטלים גם הקרבנות בטלים, וכמו שהמועדים מה שנשאר זה ה"להלל ולהודות" [ויש את ה"להלל ולהודות" שמתגלה בחנוכה ופורים], וכמו כן מצד כך ההארה של קרבן פסח דלעתיד לבוא "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל" - הקרבן פסח יהפוך להיות קרבן תודה, עכשיו אומרים עליו את ההלל שזה גדר ה'הלל והודאה', אבל לעת"ל הקרבן גופא יהפך להיות קרבן תודה.

שורש הגג שבהלל דקרבן פסח - מביהמ"ק דלעת"ל שירד מן השמים

והרי איפה אומרים עליו את ההלל? - כמו שאומרת הרי הגמ' שהיו עולים על הגגות ושם אומרים את ההלל, וכפשוטו כמו שמסבירים הראשונים זה מחמת שהיה ריבוי של אנשים ובאכילת הפסח יש דין של 'בית אחד' ובהלל היו עולים על הגג למעלה מן הבית.

אבל בעומק, כלומר - מתגלה שהפנימיות, או בלשון אחרת, הנקודה העליונה של הפסח הוא ההלל והודאה שאומרים על הפסח, מה שעכשיו אומרים את ההלל הגדול על הקרבן פסח ואופן האמירה היא על הגג - זה השורש שעולים לשורש של קרבן פסח שהוא גופא יהיה לעתיד לבוא 'תודה', זה השורש של מציאות הקרבן פסח דלעתיד לבוא.

והרי כמו שאומרים חז"ל שכשנחרב הבית עלו הכהנים לגג וזרקו את מפתחות ההיכל למעלה וכביכול יצאה יד מלמעלה ולקחה אותם, זה ה'מתתא לעילא', ומכנגד כך מתגלה שאומרים את ההלל על הגג - כי הוא המקום של הירידה של בית המקדש השלישי מלמעלה למטה, כאשר בונים בית מתחילים לבנות אותו מלמטה, מתחילים אותו מהקרקע, בונים קירות ולאחר מכן בונים תקרה, בונים גג.

אבל כשהבית ירד מלמעלה א"כ הוא מתחיל ממקום הגג - זה מה שאומרים על הגג את ההלל שעל הפסח, זה השורש של ההארה של הבית השלישי שעתיד לירד מן השמים, הוא מתחיל מלמעלה ואם הוא מתחיל מלמעלה א"כ הוא מתחיל מהגג, זה עומק הקרבן פסח שלעתיד לבוא ישאר ממנו ה'הלל והודאה' של הקרבן פסח, שהוא יהפוך להיות במדרגה של קרבן תודה, זה מעמקי מציאות הקרבן פסח דלעתיד לבוא.

הפנימיות של ההארה הזו זה הטעם שאנחנו טועמים בפסח, באפיקומן שנאכל באחרונה שצריך שישאר ממנו טעם פסח וטעם מצה - שזה השורש של הגאולה העתידה 'אפיקו-מן' מוציאים את ההארה של הבית השלישי, בבית המקדש הראשון והשני זה היה עיקר הגילוי של יציאת מצרים הראשונה, אבל בגאולה העתידה שהושרשה בגאולת מצרים מאיר האור של הבית השלישי שיבנה במהרה בימינו.

שם יהיה האחדות של כל ישראל.

שם יהיה ה"ה' אחד ושמו אחד" שהוא יתגלה בתוך מדרגת הקרבן פסח בפועל בבתיים של ישראל.

שם כל הבתים כולם יתכללו ב'בית האחד' - בביתו של הקדוש ברוך הוא, "יבנה ביתו בקרוב".

[שרו: "מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי" וכו' עד סוף הפרק].

גוט מועד, גוט מועד לכולם.

שיעורי מורנו הרב שליט"א מופיעים ב"קול הלשון"

ישראל 073.295.1245 | USA 718.521.5231

לברורים בנושאי" בלבבי משכן אבנה"

ניתן לפנות לנייד 052.763.8588

או לדוא"ל: info@bilvavi.net

שאלות בכל תחומי החיים בכלל והכרת הנפש בפרט
יתקבלו בברכה במערכת השו"ת ויועברו למורנו הרב שליט"א

הכתובת לשליחת שאלות:

rav@bilvavi.net